

คดีปกครองเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของประเทศไทย

วิศรุต คิตติ*

บทคัดย่อ

การคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการด้วยวิธีการสอบแข่งขัน ถือเป็นช่องทางหลักสำหรับประชาชนในการเข้าสู่งานราชการ ทั้งยังเป็นการให้หลักประกันแก่หน่วยงานของรัฐว่าจะได้รับบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถที่ผ่านการสรรหาโดยปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชังหรือจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ใช้การสอบแข่งขันเป็นวิธีการหลักในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ และด้วยเหตุที่หลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ตำแหน่งงานราชการเรียกร้องให้การดำเนินการของหน่วยงานทางปกครองในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรทุกขั้นตอนต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติ การดำเนินการข้างต้นจึงอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ ส่งผลให้ปริมาณคดีพิพาทเกี่ยวกับการสอบแข่งขันของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการดีที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการ และนำไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบกับคดีปกครองประเภทเดียวกันของประเทศไทยในอนาคต บทความนี้จึงขอเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคดีปกครองเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของประเทศไทย

ทั้งนี้ ด้วยเหตุที่การตรวจสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการมิได้เกิดจากการกระทำของฝ่ายปกครองเพียงการกระทำเดียว แต่ประกอบไปด้วยการกระทำที่ต่อเนื่องกันไป ไม่ว่าจะเป็นการเปิดสอบแข่งขัน การดำเนินการของคณะกรรมการดำเนินการสอบ การประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบและรายชื่อผู้สอบผ่าน ในบางกรณีการกระทำในกระบวนการจัดการสอบก็ไม่ได้มีลักษณะของการกระทำทางปกครองที่ผู้ได้รับผลกระทบจะฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้ อาทิ การตอบข้อหารือ การให้ความเห็น คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะ การให้ข้อมูล การประกาศให้ทราบ หรือเป็นมาตรการในการเตรียมการ ดังนั้น การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการสอบแข่งขัน ยกตัวอย่างเช่น ประกาศเปิดรับสมัครสอบ การแจ้งตำแหน่งว่าง จัดหมายแจ้งข้อมูลแก่ผู้สมัครสอบ ประกาศแบ่งกลุ่มตามรายวิชาหรือตามหน่วยงานของงานที่เปิดสอบ หรือคำสั่งห้ามผู้เข้าสอบบางรายเข้าห้องสอบ เหล่านี้ถือเป็นการกระทำของฝ่ายปกครองซึ่งศาลปกครองฝรั่งเศสเห็นว่าไม่อาจแยกจากการดำเนินการของคณะกรรมการสอบเพื่อที่จะประกาศผลสอบ และไม่สามารถนำมาฟ้องให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้โดยตรง แต่อาจหยิบยกมาเป็นข้อเท็จจริงในการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการกระทำของฝ่ายปกครองที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางปกครองได้

นอกจากนั้น ลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของคดีปกครองเกี่ยวกับการสอบแข่งขันก็คือ การฟ้องโต้แย้งการประเมินผลสอบหรือการบรรจุแต่งตั้ง สืบเนื่องจากความอิสระในการประเมินผลสอบถือเป็นอำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการสอบ ศาลจึงปฏิเสธที่จะตรวจสอบการประเมินผลและการให้คะแนนสอบ ผู้เข้าสอบจึงไม่สามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลให้เพิกถอนนิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบ

* นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, เนติบัณฑิตไทย, นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายมหาชน) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, Doctorat en Droit (mention très honorable) (Université Toulouse I Capitole), พนักงานคดีปกครองชำนาญการ กลุ่มศึกษากฎหมายมหาชน ๑ สำนักวิจัยและวิชาการ สำนักงานศาลปกครอง

ด้วยกฎหมายจากการประเมินผลและการให้คะแนนสอบของคณะกรรมการสอบได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ซึ่งสภาแห่งรัฐได้วางหลักว่า การประเมินเพื่อให้คะแนนของคณะกรรมการไม่เป็นเหตุในการร้องเรียนต่อฝ่ายปกครอง ไม่ว่าจะต่อเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งหรือต่อผู้บังคับบัญชา แต่ในทางกลับกัน หากมิใช่การฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งดุลพินิจการประเมินผลเพื่อให้คะแนนของคณะกรรมการ ศาลปกครองก็สามารถเข้าไปตรวจสอบได้ ไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องในการดำเนินการจัดสอบ การบิดเบือนการใช้อำนาจของคณะกรรมการดำเนินการของคณะกรรมการว่าเป็นไปตามที่กฎหมายและระเบียบการสอบกำหนดหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบว่าการดำเนินการสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบหรือไม่ เป็นต้น

สำหรับผลของการเพิกถอนการสอบ นั้น เดิมสภาแห่งรัฐวางหลักว่าการเพิกถอนจะส่งผลโดยอัตโนมัติต่อการบรรจุแต่งตั้งและการกระทำอื่นที่สืบเนื่องกับการสอบนั้น แต่ปัจจุบันแนวคำพิพากษาได้เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ การเพิกถอนการสอบแข่งขันจะไม่มีผลโดยอัตโนมัติต่อการบรรจุข้าราชการและการกระทำอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบนั้น เนื่องจากเหตุผลที่ว่าสภาแห่งรัฐได้นำหลักความมั่นคงแห่งนิติฐานะมาปรับใช้กับคดีประเภทนี้ ดังนั้น การเพิกถอนการสอบจึงไม่มีผลเป็นการเพิกถอนการบรรจุแต่งตั้งซึ่งเป็นการกระทำทางปกครองที่ต่อเนื่องมา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากไม่มีการฟ้องเพิกถอนคำสั่งบรรจุแต่งตั้ง คำสั่งบรรจุแต่งตั้งก็ย่อมมีผลบังคับผูกพันอย่างถาวร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว นอกจากนั้น ในการเพิกถอนผลการสอบที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งด้วยการก่อให้เกิดสิทธิ ก็จะต้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้รับคำสั่งประกอบด้วย หากเป็นผลการสอบที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้เข้าสอบ กรณีก็สามารถเพิกถอนได้ทุกขณะและไม่มีระยะเวลาที่จำกัด โดยในการเพิกถอนผลการสอบจะต้องมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการให้เหตุผลประกอบในคำสั่งทางปกครองและต้องให้สิทธิในการต่อสู้โต้แย้งแสดงพยานหลักฐานแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเพิกถอนผลการสอบดังกล่าวด้วย แต่แม้ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนผลการสอบแข่งขันก็ตาม การเพิกถอนดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิต่อผู้ฟ้องคดีในการที่จะได้รับการบรรจุแต่งตั้ง แต่ผู้ฟ้องคดีอาจมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในบางกรณี ในขณะเดียวกัน ก็ได้ก่อให้เกิดหน้าที่ใด ๆ ต่อหน่วยงานทางปกครองที่จะต้องมีการดำเนินการสอบแข่งขันใหม่อีกครั้ง

ดังจะเห็นได้ว่าการดำเนินการจัดการสอบเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นกระบวนการที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายหลายประการ อีกทั้งศาลปกครองฝรั่งเศสได้เข้ามาตรวจสอบอย่างเข้มงวดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญก็คือ การควบคุมความได้สัดส่วนระหว่างความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ราชการ และการดำเนินการกิจบริการสาธารณะของหน่วยงานทางปกครอง

คำสำคัญ : คดีปกครอง, การสอบแข่งขัน, การสรรหา, การคัดเลือก, บุคลากรภาครัฐ, คณะกรรมการสอบ, ความเสมอภาค

ความเบื้องต้น

การที่หน่วยงานทางปกครองสามารถดำเนินการให้บรรจุเป้าหมายตามภารกิจได้นั้น นอกจากจะต้องมีงบประมาณที่เพียงพอแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมและมีคุณภาพ อันเริ่มต้นจากการวางแผนการจัดการกำลังคน การสรรหา การคัดเลือกเพื่อนำคนมาบรรจุแต่งตั้งเข้าสู่หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นเพื่อให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการหรือดำรงตำแหน่งลูกจ้างตามสัญญาทางแพ่งหรือสัญญาทางปกครอง¹ ซึ่งการคัดเลือกผู้มีความสมบัติโดยวิธีการสอบแข่งขัน (le concours administratif) ถือเป็นช่องทางหลักสำหรับประชาชนทั่วไปในการเข้าสู่อาชีพราชการ ในขณะเดียวกัน ก็เป็นการให้หลักประกันแก่หน่วยงานว่าจะได้รับบุคลากรที่ผ่านการสรรหาโดยปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชังหรือจากการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่น

ประเทศฝรั่งเศสถือว่าการสอบแข่งขันเป็นวิธีการหลักในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการของข้าราชการทั้ง 3 ประเภท² โดยได้รับการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามความในมาตรา 16 แห่งรัฐธรรมนูญเลขที่ 83-634 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของข้าราชการ (la loi portant droits et obligations des fonctionnaires) ลงวันที่ 13 กรกฎาคม 1983 ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป (les dispositions générales) ที่ใช้บังคับกับข้าราชการทุกประเภท ทั้งนี้ บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวมุ่งหมายที่จะให้วิธีการนี้เป็นหลักประกันต่อหลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่งานราชการ (le principe d'égal accès aux emplois publics)³ อันเป็นหลักกฎหมายมหาชนทั่วไป (un principe général du droit public) และอยู่ภายใต้หลักความเสมอภาค (le principe d'égalité) ที่ปรากฏในข้อ 6 ของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ซึ่งบัญญัติว่า “พลเมืองทุกคนเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย และอาจมีตำแหน่งหน้าที่การงานสาธารณะได้ตามความสามารถของตน โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาความแตกต่างอื่นใด เว้นแต่ความแตกต่างอันเนื่องมาจากลักษณะเฉพาะและพรสวรรค์ของบุคคลแต่ละบุคคล”⁴ หลักการนี้มีผลผูกพันให้หน่วยงานทางปกครองใช้การสอบแข่งขันเป็นเครื่องมือในการสรรหาและคัดเลือกบุคคล⁵ ยิ่งไปกว่านั้น การสอบแข่งขันยังเป็นวิธีป้องกันการแทรกแซงทางการเมืองและการเล่นพรรคเล่นพวกอีกด้วย

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้วางหลักไว้ในคำวินิจฉัยปี ค.ศ. 1984 ว่าไม่มีกฎเกณฑ์หรือหลักการที่มีคุณค่าในระดับรัฐธรรมนูญ (le principe de valeur constitutionnelle) ซึ่งห้ามฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายเฉพาะสำหรับหน่วยงานราชการเพื่อสรรหาเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยไม่ต้องมีการสอบแข่งขัน⁶ แต่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็ยังวางหลักเป็นการเพิ่มเติมในคำวินิจฉัยปี ค.ศ. 1963 และปี ค.ศ. 1991 ว่า การสอบแข่งขันถือเป็นหลักประกันพื้นฐานสำหรับงานราชการ (le concours est une garantie

¹ ดังนั้น นอกเหนือจากคดีปกครองเกี่ยวกับการสอบเข้ารับราชการแล้ว คดีปกครองเกี่ยวกับสัญญาจ้างบุคลากรภาครัฐจึงเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่น่าสนใจศึกษา

² ได้แก่ บุคลากรของราชการส่วนกลาง (la fonction publique de l'État (FPE)) บุคลากรด้านสาธารณสุข (la fonction publique hospitalière (FPH)) และบุคลากรส่วนท้องถิ่น (la fonction publique territoriale (FPT))

³ หรือ “le principe de l'égalité d'admissibilité”

⁴ “tous les citoyens sont égaux [aux yeux de la loi], ils sont également admissibles à toutes dignités, places et emplois publics, selon leur capacité, et sans autre distinction que celle de leurs vertus et de leurs talents”

⁵ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ Alexis Zarcia, L'égalité dans la fonction publique, Bruylant, 2014

⁶ คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 30 สิงหาคม ค.ศ. 1984 หมายเลขคดี 84-178 DC

fondamentale accordée aux fonctionnaires)⁷ จากคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงข้างต้นอาจสรุปได้ว่า มีเพียงกฎหมายระดับรัฐบัญญัติเท่านั้นที่สามารถยกเว้นหลักการดำเนินการสรรหาบุคลากรภาครัฐโดยวิธีการสอบ⁸ แต่การยกเว้นดังกล่าวก็ต้องอยู่ภายใต้หลักที่สำคัญ คือ หลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ตำแหน่งงานราชการ

เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้าใจและสร้างความชัดเจนในการศึกษาประเด็นคดีปกครองเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของประเทศฝรั่งเศส ในส่วนของ*ความเบื้องต้น* จะขอกล่าวถึง (ก) ความหมายและประเภทของการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องในข้อ (ข) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) ความหมายและประเภทของการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ

ศาสตราจารย์ Gérard Cornu ให้ความหมายของการสอบแข่งขัน (le concours) เพื่อบรรจุเข้ารับราชการว่าเป็น “กระบวนการในการสรรหาบุคคลที่เหมาะสมในการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อบรรจุแต่งตั้งในหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ โดยคณะกรรมการและจากการทดสอบที่เหมาะสม หรือจากการคัดเลือกผู้สมัครที่มีคุณสมบัติเหมาะสม”⁹ ขณะที่สภาแห่งรัฐได้ให้นิยามว่าเป็น “การดำเนินการทั้งหลายเพื่อคัดเลือกระหว่างผู้แข่งขันหลายราย เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งที่มีจำนวนจำกัด”¹⁰ ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่าการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ หมายถึง กระบวนการในการสรรหาบุคคลที่มีความเหมาะสมเพื่อบรรจุแต่งตั้งในหน่วยงานทางปกครองที่มีอำนาจหน้าที่ให้ทำภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันและด้วยวิธีการทดสอบที่เหมาะสม

โดยทั่วไปการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการจะเป็นการสอบข้อเขียนซึ่งจะไม่เปิดเผยชื่อผู้เข้าสอบต่อคณะกรรมการตรวจสอบ ทั้งนี้ เพื่อความเป็นกลางของฝ่ายปกครองและประกันความเสมอภาคแก่ผู้เข้าสอบทุกราย นอกจากนี้ ยังอาจมีการสอบปากเปล่าหรือการสอบสัมภาษณ์ซึ่งมีความแตกต่างจากการสอบวัดความรู้ทั่วไป (l'examen) ที่ว่า การสอบแข่งขันเป็นการดำเนินการโดยมีเป้าหมายในการคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการซึ่งมีตำแหน่งจำกัด¹¹ มิใช่แค่เพียงเพื่อวัดความรู้ความสามารถเท่านั้น ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างการสอบวัดความรู้หรือการสอบวัดผลการศึกษาอาจแบ่งได้เป็นความแตกต่างด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษาหรือผู้สอบแข่งขันกับทางราชการ และด้านนิติสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษาหรือผู้เข้าสอบแข่งขันด้วยตนเอง กล่าวคือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษาหรือผู้สอบแข่งขันกับทางราชการ ประการแรก ในการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุ

⁷ คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 หมายเลขคดี 63-23 และคำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 12 มีนาคม ค.ศ. 1991 หมายเลขคดี 91-165 L

⁸ เช่น รัฐบัญญัติ เลขที่ 2001-2 ลงวันที่ 3 มกราคม ค.ศ. 2001 (หรือ la loi Sapin)

⁹ “... procédé de recrutement de la fonction publique tendant à la désignation, par un jury, à la suite d'épreuves appropriées, du ou des candidats aptes à être nommés par l'autorité compétente.” (Gérard Cornu, Vocabulaire juridique, Paris, Puf, 2005)

¹⁰ “... est concours toute opération de sélection effectuée entre plusieurs candidats en vue de l'attribution de places dont le nombre est limité ...” (คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Demoiselle Dieudonnat ลงวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1962)

¹¹ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Sieur Geslin ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 หมายเลขคดี 68680 คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ ลงวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 1982 หมายเลขคดี 331811 และคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Mme Soma et autres ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 25002

เข้ารับราชการ ทางราชการมีสิทธิหรืออำนาจบางอย่างเหนือตัวผู้สอบ อาทิ อำนาจเด็ดขาดในการจัดการสอบแข่งขัน อำนาจในการกำหนดจำนวนตำแหน่งที่จะเปิดสอบ อำนาจในการยกเลิกการจัดสอบในบางกรณี อำนาจในการคัดเลือกโดยวิธีการอื่นแทนการสอบแข่งขัน เป็นต้น แต่ในการวัดผลการศึกษา นั้น ทางราชการมิได้มีอำนาจเหนือนักศึกษาในลักษณะเดียวกับการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ ประการที่สอง ในการสอบแข่งขันฯ ทางราชการมีอำนาจในการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบแข่งขันโดยมีดุลพินิจที่จะรับหรือไม่รับผู้สมัครรายใดก็ได้ โดยคำนึงถึงเหตุผลด้านความเหมาะสมหรือศีลธรรม (ยกเว้นกรณีความเห็นทางการเมืองหรือทางศาสนา) โดยผู้สมัครสอบแข่งขันไม่สามารถกล่าวอ้าง “สิทธิในการสอบแข่งขัน” ขึ้นอ้างกับทางราชการได้ แต่ในการสอบวัดผลการศึกษา นั้น สถานศึกษาจะตั้งเงื่อนไขในการปฏิบัติตนหรือการวางตัวเพื่อมาปฏิเสธไม่รับสมัครสอบนักศึกษา รายใดรายหนึ่งไม่ได้ ประการที่สาม ในการสอบแข่งขัน แม้มีการประกาศผลการสอบแล้ว ทางราชการมีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่บรรจุและแต่งตั้งผู้ที่ได้ทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ เพียงแต่จะต้องเคารพลำดับที่ของผู้สอบได้ตามที่ประกาศไว้ ส่วนการวัดผลการศึกษา นั้น การประกาศผลมีผลเพียงว่านักศึกษาจะมีสิทธิได้ประกาศนียบัตรหรือไม่ แต่ไม่ก่อให้เกิดสิทธิที่จะดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งโดยเฉพาะ สำหรับความแตกต่างด้านนิติสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนนักศึกษาหรือผู้เข้าสอบแข่งขันด้วยกันเอง นั้น การจัดลำดับผู้สอบได้ในการสอบแข่งขันทำให้เกิดการแข่งขันกันระหว่างผู้สอบและก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างผู้สอบด้วยกัน ในกรณีที่สถานภาพของผู้สอบรายใดรายหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป ผู้สอบรายอื่น ๆ ก็มีสิทธิที่จะฟ้องคดีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ เพราะมีผลกระทบต่อสถานภาพของตนด้วย แต่ในการวัดผลการศึกษา นั้น การที่นักศึกษารายใดจะผ่านการวัดผลหรือไม่ จะไม่มีผลทางกฎหมายต่อนักศึกษารายอื่น ดังนั้น นักศึกษาจึงไม่อาจฟ้องเพิกถอนผลการวัดผลการศึกษาของนักศึกษารายอื่นได้ แต่จะฟ้องได้เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองเป็นการส่วนตัวเท่านั้น¹²

ตามกฎหมายการบริหารงานภาครัฐ (le droit de la fonction publique) ประเทศฝรั่งเศสมีการสอบแข่งขันเพื่อเข้ารับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการหลายรูปแบบ เช่น การสอบแข่งขันเพื่อสรรหาและเลือกสรรข้าราชการส่วนกลาง ซึ่งมี 3 ประเภท คือ (1) การสอบแข่งขันบุคคลทั่วไปที่มีวุฒิการศึกษาตามที่กำหนด (2) การสอบแข่งขันเป็นการภายใน เป็นการสอบแข่งขันเพื่อเปลี่ยนกลุ่มสายงานของผู้ที่เป็นข้าราชการ (les fonctionnaires) หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่ได้รับการแต่งตั้ง (les agents non titulaires) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานทางปกครองนั้นอยู่แล้ว โดยอาจมีการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะเพิ่มเติมสำหรับผู้มีสิทธิสมัครสอบ เช่น อายุราชการ (les conditions d'ancienneté de services) หรือประเภทของข้าราชการ (une catégorie de fonctionnaires) และ (3) การสอบแข่งขันโดยใช้ประสบการณ์การทำงาน อันเป็นการเปิดรับผู้สมัครที่มีประสบการณ์ที่ทำงานในภาคส่วนอื่นเข้ามารับราชการ เช่น บุคลากรภาคเอกชน ผู้ประกอบอาชีพอิสระ อาสาสมัคร สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น (le membre d'une assemblée élue d'une collectivité territoriale ou de responsable)¹³

¹² โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ ชาญชัย แสงศักดิ์, “ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการฟ้องคดีในเรื่องการสอบและการวัดผลทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามหลักกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส” วารสารกฎหมายปกครอง ฉบับที่ 19 ตอน 1 (เมษายน 2543), น. 156-165

¹³ นอกจากนั้น ยังมีกรณีของการสรรหาเพื่อบรรจุแต่งตั้งโดยไม่ใช้วิธีการสอบแข่งขัน (le recrutement sans concours) เช่น กรณีของการสรรหาข้าราชการประเภท ค (la catégorie C) ซึ่งหมายถึง ข้าราชการระดับลงมือปฏิบัติที่ต้องใช้ความรู้พิเศษทางด้านใดด้านหนึ่ง (la fonction d'exécution spécialisée) และผู้ที่มีความพิการ (le travailleur handicapé)

(มีต่อหน้าถัดไป)

ด้วยเหตุที่หลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ตำแหน่งงานราชการเรียกร้องให้การดำเนินการของหน่วยงานทางปกครองในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรทุกขั้นตอนต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคและปราศจากการเลือกปฏิบัติ การดำเนินการข้างต้นจึงอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการอย่างศาลปกครองอีกชั้นหนึ่งด้วย จากสถิติพบว่า การฟ้องคดีเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการในประเทศฝรั่งเศสมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น¹⁴ ซึ่งคดีส่วนใหญ่มีคำขอให้ศาลเพิกถอนการประกาศรายชื่อผู้สอบผ่าน และได้แย้งในประเด็นความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบ ส่งผลให้มีคำพิพากษาเกี่ยวกับการสอบจำนวนมากที่น่าสนใจ

(ข) ตัวอย่างคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐ

สภาแห่งรัฐได้วางหลักไว้อย่างชัดเจนถึงหลักกฎหมายทั่วไปจำนวนมากที่ถูกหยิบยกมาปรับใช้กับคดีพิพาทเกี่ยวกับการบริหารจัดการการสอบแข่งขัน แม้ว่าหลักกฎหมายจะไม่ได้มีการนำมาบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม¹⁵ หนึ่งในหลักกฎหมายที่สำคัญก็คือ หลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบแข่งขันหรือสอบวัดความรู้¹⁶ ดังนั้น ในเบื้องต้นบทความฉบับนี้จึงขอเสนอตัวอย่างคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐเกี่ยวกับความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติในการสอบแข่งขันที่น่าสนใจ ดังนี้

(ต่อจากเชิงอรรถที่ 13)

สำหรับประเทศไทย หลักเกณฑ์และวิธีการในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการโดยทั่วไปมีอยู่ 3 วิธีด้วยกัน คือ

(1) การสอบแข่งขัน เป็นวิธีการหลักที่ใช้ในการสรรหาและคัดเลือกข้าราชการมากที่สุด โดยเป็นการให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคหรือการให้สิทธิแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกันตามที่กฎหมายระเบียบข้าราชการประเภทร่างกำหนดไว้ การสอบแข่งขันเป็นการเปิดโอกาสให้คนทั่วไปที่มีคุณสมบัติอย่างเดียวกันมาสมัครสอบแล้วบรรจุตามลำดับที่สอบแข่งขันได้

(2) การคัดเลือก เป็นการสรรหาบุคคลเข้ารับราชการอีกวิธีการหนึ่ง โดยการพิจารณาความสามารถ ความประพฤติ และคุณสมบัติของบุคคลเพื่อให้ได้ผู้ที่เหมาะสมกับตำแหน่งโดยวิธีการประเมินบุคคล หรือวิธีอื่นใดก็ได้ตามที่กฎหมายระเบียบข้าราชการประเภทร่างกำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นข้อยกเว้นเนื่องจากมีเหตุพิเศษที่ไม่ต้องดำเนินการโดยวิธีสอบแข่งขันและไม่ต้องบรรจุตามลำดับที่คัดเลือกได้

(3) การบรรจุแต่งตั้งในฐานะผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ชำนาญการ เป็นการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการในกรณีที่ต้องมีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น เพื่อประโยชน์แก่ราชการที่จะต้องบรรจุบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และความชำนาญงานสูง กฎหมายจะกำหนดให้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลเป็นผู้วางหลักเกณฑ์และอนุมัติการบรรจุแต่งตั้ง

โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนในสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547

(สรุปความบางส่วนจาก สำนักงานศาลปกครอง, สรุปแนวทางการปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด เรื่อง การบริหารงานบุคคลภาครัฐ, 2550, น. 9-10)

¹⁴ Bruno Cohen-Bacrie, Le contentieux lié aux concours, Techni.Cités, n°177, 23 octobre 2009

¹⁵ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Sieur Geslin ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 หมายเลขคดี 68680

¹⁶ ความเห็นสภาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Ministre de l'éducation nationale, de la jeunesse et des sports ลงวันที่ 11 ตุลาคม ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 348653

การห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุทางเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์ สภาแห่งรัฐได้เพิกถอน (annulé) ประกาศรายชื่อผู้สอบผ่านการสอบแข่งขันเป็นการภายในของตำรวจ (la délibération du jury du concours interne d'officier de la police nationale) ด้วยเหตุเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ โดยสภาแห่งรัฐเห็นว่า การที่คณะกรรมการได้ถามคำถามเกี่ยวกับชาติกำเนิดและการปฏิบัติตามความเชื่อ (l'origine et les pratiques confessionnelles) ของผู้เข้าสอบและคู่สมรส เป็นการขัดต่อหลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ งานราชการ¹⁷

การห้ามเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในความคิดเห็นทางการเมือง ประเด็นนี้เป็นอีกประเด็นที่สภาแห่งรัฐให้ความสำคัญ ดังที่วางหลักไว้ในกรณีของเอกสารเกี่ยวกับการสอบ ที่จะต้องไม่มีการระบุถึงความคิดเห็นทางการเมืองและการเป็นสมาชิกสหภาพของผู้สมัคร การไม่เคารพ หลักการเหล่านี้อาจนำไปสู่การยกเลิกการสอบแข่งขันได้¹⁸ แนวคำพิพากษาดังกล่าวปรากฏในคำพิพากษา คดี Barel¹⁹ ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่ถูกเลือกให้เป็นหนึ่งในคำพิพากษาที่สำคัญของสภาแห่งรัฐ (les grands arrêts de la jurisprudence administrative (GAJA))²⁰

คำพิพากษานี้มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสอบแข่งขัน โดยในคดีนี้ที่ประชุมใหญ่ สภาแห่งรัฐพิพากษาเพิกถอนคำสั่งที่ปฏิเสธผู้สมัครสอบเข้าอบรมในวิทยาลัยการปกครองแห่งชาติ (l'École Nationale d'Administration (l'ENA)) โดยให้เหตุผลว่าผู้สมัครต้องสงสัยว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งแนวคำพิพากษาในคดีนี้สอดคล้องกับคำพิพากษาคดี Lingois ที่สภาแห่งรัฐเคยวางหลักว่าเหตุที่จะใช้อ้าง เพื่อปฏิเสธผู้สมัครสอบแข่งขันจะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นรูปธรรม (des faits tangibles)²¹ ดังนั้น ลำพัง ข้อสงสัยหรือการคาดการณ์ของหน่วยงานที่เปิดสอบจึงไม่มีน้ำหนักพอที่จะนำมากล่าวอ้างเพื่อจำกัดสิทธิ ของผู้เข้าสอบ

การห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา หลักการนี้ปรากฏใน รัฐบัญญัติ ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 อันมีที่มาจากหลักความเป็นสาธารณรัฐที่เป็นรัฐฆราวาส (le principe de laïcité de la République) ที่วางหลักให้หน่วยงานทางปกครองจะต้องไม่ให้ความสำคัญ กับลัทธิหรือศาสนาตามที่คุณสมัครสอบนับถือ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฝ่ายปกครองจะต้องปฏิบัติต่อผู้นับถือ ศาสนาต่าง ๆ ที่เข้าสอบรับราชการอย่างเท่าเทียมกัน การนำหลักการนี้มาใช้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างยิ่ง ในกรณีของการคัดเลือกครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมของรัฐ ในอีกด้านหนึ่งก็เพื่อป้องกันการปลูกฝังลัทธิ ความเชื่อและศาสนาให้แก่นักเรียนในโรงเรียน²²

การห้ามเลือกปฏิบัติเพราะเหตุเกี่ยวกับเพศหรือสภาพทางกาย หลักการนี้เป็น หลักการที่เกิดจากการวางหลักในคำพิพากษา โดยมีสาระสำคัญว่า ทั้งเพศชายและหญิงต่างก็มีความเสมอภาค ในการเข้ารับราชการ²³ หลักการนี้ส่งผลให้หน่วยงานทางปกครองส่วนใหญ่มีจำนวนข้าราชการหญิงใกล้เคียง

¹⁷ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี M. El Haddoui ลงวันที่ 10 เมษายน ค.ศ. 2009 หมายเลขคดี 311888

¹⁸ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Merlenghi ลงวันที่ 28 กันยายน ค.ศ. 1988 หมายเลขคดี 43958

¹⁹ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Barel ลงวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1954 หมายเลขคดี 282238

²⁰ ปัจจุบันมีคำพิพากษาเพียง 118 คำพิพากษา นับตั้งแต่คำพิพากษาคดี Blanco ในปี ค.ศ. 1983 เป็นต้นมา

²¹ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Lingois ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1953

²² ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Abbé Bouteyre ลงวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1912 หมายเลขคดี 46027

²³ ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Delle Bobard ลงวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1936

กับจำนวนข้าราชการชาย อนึ่ง หลักนี้มีข้อยกเว้นก็คือ หากเป็นกรณีที่เป็นกรเลือกปฏิบัติเนื่องจากมีสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ย่อมสามารถกระทำได้²⁴ เช่น การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เข้าสอบที่พิการให้สามารถดำเนินการสอบได้โดยสะดวก

นอกเหนือจากกลุ่มคำพิพากษาที่ไม่สอดคล้องกับหลักทั้งหลายดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว พบว่า สภาแห่งรัฐยังได้มีการพิจารณาพิพากษาข้อเท็จจริงบางประการที่ถือเป็นการละเมิดต่อความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบแข่งขัน เช่น ความผิดพลาดของข้อสอบ (une erreur matérielle)²⁵ การที่กระดาษคำถามสูญหายไปจากซองคำถาม กระดาษคำถามที่ไม่สามารถอ่านให้เข้าใจได้ หรือการแจกกระดาษคำตอบหรืออุปกรณ์อื่นที่จะต้องใช้ในการสอบให้ผู้เข้าสอบไม่เพียงพอ²⁶ การตั้งคำถามผู้เข้าสอบนอกเหนือจากวิชาที่ได้แจ้งไว้ในกำหนดการสอบ รวมทั้งการให้เวลาผู้เข้าสอบในการเตรียมตัวเพื่อตอบคำถามไม่เพียงพอ²⁷ การอนุญาตให้ผู้เข้าสอบเพียงบางรายสามารถนำเอกสารหรือหนังสือมาใช้ในการสอบ ในขณะที่ผู้เข้าสอบรายอื่นไม่สามารถกระทำได้²⁸ ความบกพร่องในการแจกข้อสอบโดยการส่งข้อมูลผู้ป่วยที่จะต้องใช้ในการทดสอบไม่ตรงกับโจทย์²⁹ การเปลี่ยนแปลงสถานที่สอบหรือเวลาการสอบสำหรับผู้เข้าสอบบางราย กรณีตัวอย่างข้างต้นถือเป็นการสิ้นไปของความเท่าเทียมกันระหว่างผู้เข้าสอบแข่งขัน (un ruptures d'égalité) อันเป็นเหตุที่ทำให้การสอบถูกเพิกถอนได้

การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการสอบแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบอินเทอร์เน็ตก็ย่อมเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความไม่เสมอภาคได้เช่นกัน ดังที่พบว่าผู้สมัครบางรายไม่สามารถลงทะเบียนทางอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นวิธีการที่ระบุไว้ในประกาศสมัครสอบ เนื่องจากข้อขัดข้องทางเทคนิค หน่วยงานจึงติดต่อผู้สมัครที่ประสบปัญหาเพื่อให้ยืนยันการลงทะเบียนด้วยช่องทางอื่นซึ่งมิใช่ทางอินเทอร์เน็ต แต่กลับไม่ได้แจ้งแก่ผู้สมัครทุกราย ทำให้ผู้ที่มิได้รับแจ้งไม่สามารถยืนยันการลงทะเบียนได้ทันภายในเวลาที่กำหนด กรณีนี้ศาลปกครองพิพากษาให้เพิกถอนคำสั่งปฏิเสธไม่ให้ผู้สมัครเหล่านั้นลงทะเบียน เนื่องจากเป็นการกระทำที่ทำให้ความเท่าเทียมกันระหว่างผู้สอบสูญสิ้นไป³⁰ อย่างไรก็ตาม สภาแห่งรัฐได้เคยวินิจฉัยว่าการที่คณะกรรมการสอบเลือกใช้วิธีการสอบที่แตกต่างออกไปสำหรับผู้เข้าสอบที่ได้รับบาดเจ็บระหว่างการสอบ กรณีดังกล่าวไม่ถือเป็นการกระทำที่เป็นการทำให้สูญสิ้นไปซึ่งความเท่าเทียมกันระหว่างผู้สอบ แม้ว่า จะไม่ได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบการสอบก็ตาม³¹

²⁴ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Etienne ลงวันที่ 19 กรกฎาคม ค.ศ. 1991 หมายเลขคดี 106218 และคำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Rolland ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 196437

²⁵ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Ministre d'État, ministre de l'Économie, des Finances et de la Privatisation c/ Fouché ลงวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 79562

²⁶ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Mlle Lannic ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1992 หมายเลขคดี 110126

²⁷ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Région Midi-Pyrénées ลงวันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1988 หมายเลขคดี 67453

²⁸ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Liffra ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 31877

²⁹ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Sieur Wallon ลงวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1965 หมายเลขคดี 62269 คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Mlle Bureau ลงวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 109490 และคำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี M. Tastet ลงวันที่ 7 เมษายน ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 135613

³⁰ คำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นแห่ง Lille ลงวันที่ 7 กรกฎาคม ค.ศ. 2005

³¹ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี M. De Nale ลงวันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 213871

ด้วยเหตุที่การจัดการสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการมิได้เกิดจากการกระทำของฝ่ายปกครองเพียงการกระทำเดียว แต่ประกอบไปด้วยการกระทำทางปกครองหลายการกระทำต่อเนื่องกันไป ไม่ว่าจะเป็นการเปิดสอบแข่งขัน การดำเนินการของคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน การประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบและรายชื่อผู้สอบผ่าน นอกจากนั้น ในบางกรณีการกระทำเพียงการกระทำเดียวในกระบวนการจัดการสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งก็ไม่ได้มีลักษณะของการกระทำทางปกครองที่อาจฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้ เช่น การเตรียมการทั่วไปเพื่อจัดการสอบแข่งขัน หรือเป็นการกระทำทางปกครองอื่นที่มีลักษณะที่ไม่อาจแยกได้ (*inséparables d'une autre décision*) บางครั้งพบว่ามี การฟ้องโต้แย้งการดำเนินการขั้นสุดท้าย ซึ่งก็คือคำสั่งบรรจุแต่งตั้งผู้สอบแข่งขันและคำสั่งปฏิเสธที่จะดำเนินการบรรจุแต่งตั้ง

จากความสำคัญและปริมาณคดีพิพาทเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของประเทศฝรั่งเศสที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการดีที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเพื่อเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการ และนำไปสู่การศึกษาเปรียบเทียบกับคดีปกครองประเภทเดียวกันของประเทศไทยในอนาคต บทความนี้จึงขอเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคดีปกครองเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของประเทศฝรั่งเศส โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ *ส่วนที่ 1* ภาระหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองในการจัดการสอบแข่งขัน และ *ส่วนที่ 2* การประเมินผลการสอบของหน่วยงานทางปกครองและกรณีพิพาทเกี่ยวกับการสอบ อนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป ผู้เขียนจึงได้รวบรวมแนวคำวินิจฉัยของสภาแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะนำเสนอข้างต้นมาอ้างอิงไว้ในส่วนของเชิงอรรถในแต่ละหัวข้อไว้ด้วย

ส่วนที่ 1 ภาระหน้าที่ของหน่วยงานทางปกครองในการจัดการสอบแข่งขัน

การดำเนินการสอบแข่งขันของหน่วยงานทางปกครองจะเริ่มต้นจากการเปิดรับสมัครสอบ การกำหนดคุณสมบัติ การรับสมัครและการตรวจสอบคุณสมบัติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การเปิดรับสมัครสอบ

โดยหลักแล้ว หากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถือเป็นอำนาจดุลพินิจของหน่วยงานทางปกครอง (*un pouvoir discrétionnaire*) ที่จะเปิดรับสมัครให้มีการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเข้ารับราชการ โดยหน่วยงานจะประเมินว่าองค์กรของตนมีความต้องการบุคลากรเพิ่มเติมหรือไม่ และถึงแม้จะมีตำแหน่งว่างในหน่วยงานก็ไม่เป็นการบังคับให้ต้องเปิดสอบเสมอ³² ในกรณีที่หน่วยงานต้องการที่จะสรรหาบุคลากรเพิ่มเติมก็สามารถมีมติให้เปิดสอบ (*l'arrêté d'ouverture du concours*) และดำเนินการออกประกาศรับสมัครสอบ (*l'avis d'ouverture du concours*) ตามลำดับ สำหรับสถานะทางกฎหมายนั้น สภาแห่งรัฐวางหลักว่า มติให้เปิดการสอบแข่งขันไม่ถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ก่อให้เกิดสิทธิ (*une décision créatrice de droits*)³³ ดังนั้น จึงไม่อยู่ภายใต้หลักสิทธิที่ได้รับไปโดยชอบ (*droits acquis*) หน่วยงานทางปกครองจึงอาจยกเลิกการประกาศรับสมัครสอบที่ได้มีการประกาศไปแล้วได้โดยชอบ แม้จะมีผู้ยื่นใบสมัครแล้วก็ตาม³⁴

³² คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Vaillant ลงวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 100735

³³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Syndicat national autonome du cadre de l'administration générale des colonies ลงวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1955 หมายเลขคดี 16728

³⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Vincent Grellière ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 78769 และ Delphine Espagno, *Le droit français des concours entre permanence et évolution*, *Revue française d'administration publique*, n°142, 2012, pp. 374-375.

นอกเหนือไปจากสถานะทางกฎหมายของมติให้เปิดการสอบแข่งขันดังกล่าวไปแล้วข้างต้น หากพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ ก็พบว่ามติให้เปิดสอบกับประกาศรับสมัครสอบต่างก็มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันอย่างยิ่งโดยเฉพาะส่วนของเนื้อหา กล่าวคือ มติให้เปิดสอบจะต้องออกโดยองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่และถือเป็นการกระทำทางปกครอง (une décision administrative) รวมทั้งเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดการสอบอย่างเป็นทางการ (l'acte qui officiellement ouvre les opérations de concours) ขณะที่ประกาศรับสมัครสอบเป็นการแจ้งให้ทราบถึงการเปิดสอบ (une annonce de l'ouverture du concours) ด้วยเหตุนี้ ประกาศรับสมัครสอบจึงถือเป็นการกระทำอันเป็นการเตรียมการ (un acte préparatoire) สำหรับการเปิดสอบเท่านั้น³⁵ ดังนั้น ประกาศรับสมัครสอบจึงเป็นการกระทำที่ไม่อาจยกมาเป็นเหตุโดยตรงเพื่อขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (recours pour excès de pouvoir) แต่อาจโต้แย้งปัญหาความชอบด้วยกฎหมายผ่านการฟ้องโต้แย้งผลการสอบแข่งขันเท่านั้น³⁶

โดยประกาศรับสมัครสอบแข่งขันจะต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวันเปิดรับลงทะเบียนสอบ³⁷ เงื่อนไขการลงทะเบียนสมัครสอบ³⁸ คุณสมบัติผู้สมัคร วันปิดรับสมัครสอบ³⁹ วันสอบ⁴⁰ กำหนดการสอบ และสถานที่สอบ นอกจากนี้ ประกาศรับสมัครจะต้องมีการระบุถึงจำนวนตำแหน่งที่จะรับเข้าทำงาน⁴¹ ในกรณีที่มีการทดสอบความถนัดทางกายภาพโดยเฉพาะ (une aptitude physique particulière)

³⁵ ศาลปกครองไทยตัดสินใจไปในแนวทางเดียวกันว่า ประกาศรับสมัครบุคคลของหน่วยงานทางปกครองถือเป็น “คำสั่งทั่วไปทางปกครอง” ซึ่งสามารถโต้แย้งคัดค้านต่อศาลปกครองได้โดยไม่ต้องมีการอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ก่อน เช่น คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 825/2549, คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 177-178/2551 และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ คบ. 127/2558

³⁶ “L’avis d’ouverture du concours est un acte insusceptible de recours pour excès de pouvoir. La légalité de cette procédure peut uniquement être contestée par voie d’exception au moment de la contestation des résultats du concours.” ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Aubry ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 239977 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Dame Cotard ลงวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1959 หมายเลขคดี 43954 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Centre hospitalier de Decazeville ลงวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1984 หมายเลขคดี 30417

³⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Vallageas ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995

³⁸ ผู้สมัครสอบจะต้องดำเนินการตามวิธีการสมัครที่หน่วยงานกำหนดอย่างเคร่งครัด เช่น หากมีการกำหนดให้สมัครสอบทางอินเทอร์เน็ต หรือให้ส่งเอกสารการสมัครทางไปรษณีย์ ผู้สมัครก็ไม่สามารถยื่นเอกสารการสมัครสอบด้วยวิธีการอื่น (คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Le Besco ลงวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 194954)

³⁹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ministre de la santé publique c/ Mlle Miquel ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 171109 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Amouri ลงวันที่ 26 เมษายน ค.ศ. 2000

คำสั่งของหน่วยงานทางปกครองที่ปฏิเสธผู้สมัครที่ยื่นเอกสารการสมัครภายหลังกำหนดปิดรับสมัครสอบถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้าหากในประกาศรับสมัครสอบนั้น มิได้มีการกำหนดวันปิดรับสมัครสอบไว้อย่างชัดเจน ผู้สมัครสอบมีสิทธิที่จะยื่นเอกสารการสมัครสอบได้ตลอดเวลา (คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Chassigneux ลงวันที่ 26 มีนาคม ค.ศ. 1909 หมายเลขคดี 30269)

⁴⁰ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Morel ลงวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1951

⁴¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mondon ลงวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1999

จะต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจนในกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดการสอบแข่งขัน (un règlement du concours)⁴² เพื่อให้ให้ผู้เข้าสอบทราบและมีเวลาเตรียมตัวให้พร้อม

ภายหลังจากการปิดรับสมัคร หน่วยงานที่เปิดสอบจะต้องผูกพันตามเนื้อหาที่ตนประกาศและไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้⁴³ ยกเว้นกรณีการยกเลิกการสอบ หน่วยงานทางปกครองยังสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงจำนวนตำแหน่งงานที่เปิดสอบได้จนถึงวันเริ่มต้นการสอบ⁴⁴ หรือการเปลี่ยนแปลงวันสอบภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวให้แก่ผู้สมัครสอบอย่างเพียงพอ⁴⁵ และมีระยะเวลาที่เหมาะสม⁴⁶ แต่หากมีการเริ่มต้นการสอบแล้วหน่วยงานย่อมไม่สามารถแก้ไขจำนวนตำแหน่งที่เปิดสอบ⁴⁷ ยกเว้นกรณีที่ตำแหน่งที่เปิดสอบมีจำนวนที่จะรับเข้าทำงานแปรผันตามจำนวนผู้สมัครสอบหรือผลการสอบ⁴⁸ ซึ่งหน่วยงานจะสามารถระบุจำนวนได้ก็ต่อเมื่อการสอบได้สิ้นสุดลงแล้ว

ประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับการเปิดรับสมัครสอบที่สภาแห่งรัฐฝรั่งเศสให้ความสำคัญก็คือ การประกาศเผยแพร่การรับสมัครสอบจะต้องกระทำภายในระยะเวลาที่เพียงพอ (suffisante) เพื่อให้ผู้เข้าสมัครสอบทราบและมีเวลาเตรียมตัวเพื่อเข้าสอบอย่างเท่าเทียมกัน ดังที่พบว่า การสอบระดับประเทศจะต้องมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา (le journal officiel) ทั้งนี้ ความบกพร่องจากการเผยแพร่ประกาศรับสมัครสอบอาจส่งผลทำให้การประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบแข่งขัน อันมีสถานะทางกฎหมายเป็นคำสั่งทางปกครองมีประเด็นพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายอันนำมาสู่การถูกเพิกถอนโดยศาลปกครอง⁴⁹ อนึ่ง หน่วยงานทางปกครองอาจแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อทำหน้าที่ดำเนินการสอบคัดเลือกได้ในขั้นตอนของการเปิดรับสมัคร

1.2 การกำหนดคุณสมบัติและการรับสมัคร

ผู้สมัครจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะสำหรับการสอบแข่งขัน ทั้งนี้ คุณสมบัติทั่วไปของผู้สมัครสอบเข้ารับราชการเป็นไปตามมาตรา 5 และมาตรา 5 ทวิ ของรัฐธรรมนูญคดีที่ 83-634 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของข้าราชการ (la loi portant droits et obligations des fonctionnaires)

⁴² หน่วยงานทางปกครองที่เปิดสอบมีอำนาจในการออกกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดสำหรับการสอบแข่งขัน แต่ก็จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการบริหารงานบุคคลภาครัฐด้วย อีกทั้งยังต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ (คำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นแห่ง Toulouse คดี Mme Brigitte Blanc c. CDG de la FPT du Tarn-et-Garonne et Office départemental d'HLM de Tarn-et-Garonne ลงวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1996 หมายเลขคดี 93/2769)

⁴³ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Sieur Bousquié-Lerbet ลงวันที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1948 หมายเลขคดี 90725

⁴⁴ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี M. Cayzele ลงวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 128546 คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Mascaro ลงวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1974 หมายเลขคดี 93112 คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Pilorge ลงวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1996 หมายเลขคดี 158181 และคำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Mme Doujon ลงวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 182963

⁴⁵ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Morel ลงวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1951

⁴⁶ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Sieur Cazes ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1961 หมายเลขคดี 50558

⁴⁷ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Sieur Genevrié ลงวันที่ 4 พฤษภาคม ค.ศ. 1937 หมายเลขคดี 50149 คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Sieur Vincens ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1941 หมายเลขคดี 62096 และคำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Sieur Fromont ลงวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1948 หมายเลขคดี 91705, 91706

⁴⁸ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Sieur Lubin ลงวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 1966

⁴⁹ คำพิพากษาศาลแห่งรัฐคดี Mme Soma et autres ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 25002

ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 และหน่วยงานที่จัดสอบอาจมีการกำหนดคุณสมบัติอื่นเพิ่มเติม⁵⁰ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในการออกกฎข้อบังคับทั่วไปของฝ่ายปกครอง (le pouvoir réglementaire)⁵¹ นอกจากนั้น ประเทศฝรั่งเศสได้ยกเลิกคุณสมบัติเกี่ยวกับอายุของผู้สมัครสอบนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005⁵² แต่ยังคงมีข้อยกเว้นสำหรับบางตำแหน่ง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานดับเพลิง เป็นต้น

ภายหลังการเปิดสอบแข่งขันและมีผู้ยื่นเอกสารสมัครสอบ หน่วยงาน (ที่ตามปกติจะดำเนินการโดยคณะกรรมการสอบ) ก็จะต้องตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครแต่ละรายว่าครบถ้วนตามกฎหมายและตามที่ประกาศรับสมัครกำหนดไว้หรือไม่ หลังจากนั้น จึงประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบ ซึ่งการพิจารณาคุณสมบัติผู้มีสิทธิเข้าสอบแข่งขันต้องอยู่ภายใต้หลักการสำคัญที่จะต้องได้สัดส่วนกันระหว่างหลักความอิสระของหน่วยงานที่จะประเมินผู้เข้าสอบ (la liberté d'appréciation de l'autorité administrative) และหลักความเสมอภาคของบุคคลในการเข้าสู่งานราชการ โดยหน่วยงานมีอำนาจดุลพินิจที่จะประเมินคุณสมบัติและตัดสิทธิผู้สมัครที่ขาดคุณสมบัติ⁵³ การใช้ดุลพินิจในกรณีนี้อยู่ภายใต้การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ⁵⁴ ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครองหรือสภาแห่งรัฐ แล้วแต่กรณี แม้ว่าประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบของหน่วยงานจะมีสถานะทางกฎหมายเป็นคำสั่งทางปกครองที่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้รับคำสั่งก็ตาม⁵⁵ แต่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดหน้าที่แก่ผู้มีรายชื่อในการเข้าสอบ ผู้มีรายชื่อสามารถที่จะไม่เข้าสอบโดยไม่มีความรับผิดชอบ และด้วยเหตุที่ประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้รับคำสั่งนี้เอง หากหน่วยงานทางปกครองประสงค์ที่จะเพิกถอนการประกาศรายชื่อที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ก็จะต้องกระทำภายในระยะเวลาสี่เดือนนับแต่ออกประกาศนั้น⁵⁶

นอกจากนั้น หากประกาศรับสมัครสอบระบุว่าหน่วยงานจะต้องพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครให้แล้วเสร็จภายในวันใด หน่วยงานจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้⁵⁷ สำหรับกรณีที่ประกาศรับสมัครสอบมิได้ระบุระยะเวลาดังกล่าวไว้ หน่วยงานจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จอย่างช้าที่สุด คือ วันที่เริ่มต้นการสอบ⁵⁸ ในทางปฏิบัติ หน่วยงานจะตรวจสอบเพียงเบื้องต้นเท่านั้นและจะตรวจสอบอย่างละเอียดอีกครั้งภายหลังการสอบ แนวทางการปฏิบัติดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาจากการตัดสิทธิ

⁵⁰ ในกรณีของประเทศไทยผู้ที่เข้ารับราชการเป็นข้าราชการพลเรือนจะต้องมีคุณสมบัติทั่วไปและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามความในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551

⁵¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Préfet de police ลงวันที่ 2 มีนาคม ค.ศ. 1966

⁵² Le portail de la fonction publique, “les conditions propres aux concours externes”, [online] Available from : <https://www.fonction-publique.gouv.fr/score/concours/conditions-propres-aux-concours-externes> [21 กรกฎาคม 2562]

⁵³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Musard ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ. 1929 หมายเลขคดี 2264 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Bertin ลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 200724

⁵⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mulsant ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 34782

⁵⁵ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ministre de la Défense c. Mme Cruette ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 132782 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Marabuto ลงวันที่ 27 เมษายน ค.ศ. 1988 หมายเลขคดี 24039 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Demoiselle Giorgi ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1953 หมายเลขคดี 80406

⁵⁶ เทียบเคียงคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี M. Ternon ลงวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 197018

⁵⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Daniel Chipaux ลงวันที่ 21 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 94241

⁵⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 21 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 84126

ผู้ที่ผ่านการสอบที่ตรวจพบในภายหลังว่าขาดคุณสมบัติ อันส่งผลต่อการประกาศรายชื่อผู้สอบผ่านและการจัดลำดับตามมา⁵⁹

ตัวอย่าง การตัดสิทธิผู้สมัครมิให้เข้าสอบแข่งขันเนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือด้วยเหตุว่าผู้นั้นไม่เหมาะสมกับลักษณะภารกิจของหน่วยงาน (l'intérêt du service d'administration) เช่น กรณีผู้สมัครเพื่อเข้าสถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายศาลยุติธรรม (l'École nationale de la magistrature (l'ENM)) ได้เผยแพร่ความคิดเห็นอันมีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับการทำหน้าที่ผู้พิพากษาในอนาคต⁶⁰ หรือกรณีผู้สมัครสอบเพื่อเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยของกรุงปารีส (l'agent de surveillance de Paris) เป็นผู้เคยกระทำความผิดในข้อหาลักทรัพย์ในร้านค้า (un vol à l'étalage)⁶¹ จากกรณีตามตัวอย่างข้างต้น สภาแห่งรัฐวินิจฉัยว่าคำสั่งปฏิเสธมิให้สมัครเข้าสอบเป็นคำสั่งทางปกครองที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว หรือกรณีตรงกันข้ามที่สภาแห่งรัฐเห็นว่าคำสั่งปฏิเสธมิให้เข้าสอบเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น หน่วยงานทางปกครองพิจารณาระดับวุฒิการศึกษาของผู้สมัครผิดพลาด⁶² กรณีที่ผู้สมัครได้รับการนิรโทษกรรมในความผิดอันถือเป็นลักษณะต้องห้ามในการสมัครสอบ แต่หน่วยงานไม่ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าว⁶³ หรือการปฏิเสธผู้สมัครด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อในทางศาสนา ถึงแม้ผู้นั้นจะไม่เคยละเมิดหลักความเป็นกลางทางศาสนาในการปฏิบัติหน้าที่มาก่อนก็ตาม⁶⁴

เมื่อผ่านขั้นตอนของการประกาศรับสมัครสอบ การตรวจสอบคุณสมบัติเบื้องต้น และการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือ การดำเนินการสอบที่โดยหลักแล้วจะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่หน่วยงานผู้จัดสอบได้กำหนดและมีการประกาศไว้

1.3 การบริหารการจัดสอบ

การบริหารการจัดสอบถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยหน่วยงานที่จัดสอบจะต้องดำเนินการโดยให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคและหลักความเป็นกลาง ซึ่งจะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการมีบทบาทของคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน ในส่วนนี้จึงแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.3.1. คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน 1.3.2. รูปแบบการสอบ 1.3.3. วิธีการดำเนินการสอบ และ 1.3.4. อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปในการสอบ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน

การดำเนินการสอบโดยคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและแต่งตั้งบุคคลเข้ารับราชการ ถือเป็นหลักการสำคัญอีกประการของการสอบแข่งขันของประเทศฝรั่งเศส

⁵⁹ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาอื่น ๆ เช่น กรณีที่ในระหว่างการพิจารณาคุณสมบัติผู้สมัครมีคุณสมบัติครบถ้วน จึงได้เข้าสอบและผ่านการสอบ แต่ปรากฏในภายหลังว่าขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามในขั้นตอนของการบรรจุแต่งตั้ง เช่น กรณีที่ผู้เข้าสอบมีอายุเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดในวันที่บรรจุแต่งตั้ง (คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 1995 หมายเลขคดี 147651)

⁶⁰ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Raoult ลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 34832

⁶¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Préfet de police ลงวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 256944

⁶² คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Marlène Mélisse ลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 201023

⁶³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Chenel ลงวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1959

⁶⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Dlle Pasteau ลงวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1948 หมายเลขคดี 91.406

โดยหน่วยงานที่เปิดสอบมีดุลพินิจในการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน⁶⁵ ซึ่งการใช้ดุลพินิจในกรณีนี้ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ⁶⁶ และด้วยลักษณะความเป็นองค์กรกลุ่มของคณะกรรมการสอบ จึงทำให้สามารถประกันความเป็นกลางได้ดีกว่าการให้บุคคลเดียวดูแลและบริหารการจัดสอบ

จำนวนกรรมการของคณะกรรมการสอบจะเป็นไปตามบทบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการสอบเข้ารับราชการของราชการแต่ละประเภทหรือแต่ละตำแหน่งที่เปิดสอบ ยกตัวอย่างเช่น องค์คณะของคณะกรรมการสอบจำนวน 6 คน สำหรับการสอบของราชการส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 14 ของรัฐกฤษฎีกา เลขที่ 85-1229 ว่าด้วยเงื่อนไขทั่วไปในการสรรหาเจ้าหน้าที่ของรัฐของราชการส่วนท้องถิ่น (le décret relatif aux conditions générales de recrutement des agents de la fonction publique territoriale) ลงวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985 นอกจากนี้ ในกรณีที่มีความจำเป็นก็สามารถแบ่งคณะกรรมการสอบเป็นองค์คณะได้ (la nécessité d'une division du jury) ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ไม่มีความหมายบัญญัติไว้ชัดเจน แต่เกิดจากการวินิจฉัยวางหลักโดยสภาแห่งรัฐ โดยสภาแห่งรัฐจะพิจารณาปัจจัย 3 ประการ คือ จำนวนผู้เข้าสอบ (le nombre de candidats) ลักษณะของการสอบ (la nature des épreuves) และการเคารพต่อหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบ (le respect de l'égalité des candidats) อันเกิดจากการแบ่งกรรมการสอบเป็นองค์คณะ ตัวอย่างคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ เช่น ในการสอบที่มีผู้เข้าสอบเพียง 42 ราย สภาแห่งรัฐเห็นว่าการที่จะแบ่งกรรมการสอบเป็นสองชุดนั้นไม่อาจกระทำได้⁶⁷ แต่ในกรณีที่มีผู้เข้าสอบกว่า 100 ราย นั้น เป็นกรณีที่มีเหตุผลสมควรที่จะแบ่งกรรมการสอบเป็นหลายองค์คณะได้⁶⁸ เป็นต้น สำหรับตัวอย่างลักษณะของการสอบที่สภาแห่งรัฐนำมาพิจารณาประกอบ เช่น การสอบสัมภาษณ์ที่มีระยะเวลาสอบประมาณ 30 นาที ภายหลังจากที่ให้ผู้เข้าสอบมีเวลาเตรียมตัวก่อน 10 นาที และมีผู้เข้าสอบประมาณ 15 ราย ซึ่งสภาแห่งรัฐเห็นว่าเป็นผู้เข้าสอบจำนวนน้อย ด้วยเหตุนี้ จึงไม่อาจแบ่งกรรมการสอบเป็นสององค์คณะได้ เนื่องจากจะขัดกับหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบ⁶⁹

⁶⁵ ในกรณีของการสอบแข่งขันเข้ารับราชการในราชการส่วนท้องถิ่น รัฐกฤษฎีกา เลขที่ 85-1229 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่จะต้องประกาศเผยแพร่รายชื่อกรรมการ ซึ่งการกำหนดลักษณะนี้ไม่พบในกรณีของการจัดสอบของราชการส่วนกลางและราชการด้านสาธารณสุข

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ (la commission d'accès aux documents administratifs (CADA)) ให้ความเห็นว่า ผู้สมัครสอบมีสิทธิที่จะเข้าถึงข้อมูลของคณะกรรมการสอบแข่งขันหรือสอบวัดความรู้ (ความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี MM. V. et autres c. Directeur régional de l'agriculture et de la forêt du Centre/service régional de la formation et du développement ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 2000)

⁶⁶ คำพิพากษาของสภาแห่งรัฐคดี M. Jean-Paul Wauquier c. CNFPT ลงวันที่ 28 ธันวาคม ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 220111

⁶⁷ คำพิพากษาของสภาแห่งรัฐคดี Espieu ลงวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 47143

⁶⁸ คำพิพากษาของสภาแห่งรัฐคดี Peretti ลงวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1990 และคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐคดี Mme Moscovici-Daubas ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1996

⁶⁹ คำพิพากษาของสภาแห่งรัฐคดี M. Jaffrain ลงวันที่ 5 พฤศจิกายน ค.ศ. 2003 หมายเลขคดี 246587

(ก) คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ เป็นกลางและเคารพต่อความเสมอภาคของผู้เข้าสอบแข่งขัน

คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันมีหน้าที่ที่จะต้องรักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัด การที่คณะกรรมการบางรายมีความสัมพันธ์ในทางหน้าที่การงาน หรือความสัมพันธ์ส่วนตัว⁷⁰ เช่น เป็นหรือเคยเป็นผู้บังคับบัญชาของผู้เข้าสอบ⁷¹ เป็นบุตร คู่สมรส หรืออดีตคู่สมรสของกรรมการ⁷² รวมถึงการแสดงจุดยืน หรือทัศนคติ หรือพฤติกรรมบางอย่างของกรรมการ⁷³ เช่น ต่อต้านกลุ่มรักร่วมเพศ หรือต่อต้านแนวคิดสตรีนิยม กรณีตัวอย่างข้างต้นถือว่าขัดกับหลักความเป็นกลางของคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน และอาจทำให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยในการปฏิบัติหน้าที่จากคามือถือและความลำเอียงของคณะกรรมการสอบ อันอาจส่งผลถึงขนาดทำให้การกระทำทางปกครองที่เกิดจากคณะกรรมการชุดนั้นถูกเพิกถอนโดยศาลปกครองในภายหลัง ซึ่งโดยหลักหากมีข้อเท็จจริงข้างต้นเกิดขึ้นกับกรรมการรายใด กรรมการผู้นั้นจะต้องถอนตัวจากการทำหน้าที่และไม่มีอำนาจลงมติ อันหมายความว่ากรรมการทำหน้าที่ในองค์คณะย่อยหรือคณะกรรมการอื่นที่คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันตั้งขึ้นด้วย⁷⁴ อย่างไรก็ตาม ลำพังเพียงแค่ข้อเท็จจริงว่ากรรมการรู้จักหรือเคยรู้จักกับผู้เข้าสอบ ยังไม่ถือว่ามีส่วนหนึ่งพวที่จะทำให้กรรมการผู้นั้นจะต้องถอนตัว⁷⁵

สำหรับการเคารพต่อความเสมอภาคของผู้เข้าสอบแข่งขัน นั้น ถือเป็นหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนของการใช้ดุลพินิจในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้าสอบและการให้คะแนนสอบ เช่น คณะกรรมการไม่อาจแจกข้อสอบที่แตกต่างกันให้แก่ผู้เข้าสอบในการสอบเดียวกัน หรือเปลี่ยนแปลงระยะเวลาในการสอบสัมภาษณ์ให้แตกต่างจากผู้เข้าสอบรายอื่นไม่ว่าจะมากกว่าหรือน้อยกว่าที่กำหนดไว้⁷⁶

⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Baumel et autres ลงวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1966 หมายเลขคดี 64190

⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 248824

⁷² คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 หมายเลขคดี 109204 คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Mme Perrin et autres ลงวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1995 และคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Sieurs Aldegue et Branlière ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1922 หมายเลขคดี 71225

⁷³ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Sieur Butori ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1958 หมายเลขคดี 20668 คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Ministre de l'Éducation Nationale c. Sieurs Sudaka et Lamas ลงวันที่ 27 ตุลาคม ค.ศ. 1965 หมายเลขคดี 61312 และคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Commune de Clohars-Carnoët c. Dlle Podeur ลงวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1966

⁷⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 27 พฤษภาคม ค.ศ. 1998 หมายเลขคดี 151121, 151123

⁷⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Université de Noce-Sophia Antipolis ลงวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 2016 หมายเลขคดี 386400

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 188709 และคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นแห่ง Toulouse คดี M. Abdoulaye FAYE c/ Université des sciences sociales, I.EJ. de Toulouse ลงวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1997

(ข) คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันจะต้องผูกพันต่อกฎเกณฑ์

การสอบแข่งขัน

คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันจะต้องเคารพต่อกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดการสอบแข่งขันที่หน่วยงานจัดสอบได้กำหนดไว้ โดยหลักคณะกรรมการฯ จะไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมกฎเกณฑ์การสอบได้ ในกรณีที่คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันไม่เคารพต่อกฎเกณฑ์การสอบ เช่น การลดระยะเวลาในการทดสอบข้อสอบที่กำหนดไว้ 45 นาที เหลือเพียง 25 นาที เนื่องจากปัญหาสภาพอากาศ⁷⁷ หรือการที่คณะกรรมการฯ เป็นผู้กำหนดจำนวนสูงสุดหรือต่ำสุดของผู้ที่สอบผ่าน⁷⁸ กรณีเหล่านี้อาจเป็นเหตุให้เพิกถอนประกาศผลการสอบแข่งขัน⁷⁹

(ค) คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันจะต้องมีความเป็นองค์คณะ

โดยหลัก คณะกรรมการสอบจะต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์คณะ (le principe de collégialité)⁸⁰ หลักการสำคัญของความเป็นองค์คณะก็คือ จะต้องมีการรวมกรรมการครบองค์คณะ⁸¹ ตลอดกระบวนการของการดำเนินการสอบ⁸² แต่หลักการนี้ก็ได้ถูกนำมาใช้อย่างเคร่งครัดมากนัก และถึงแม้ว่าจะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรงเกี่ยวกับการแบ่งเป็นองค์คณะย่อยก็ตาม แต่สภาแห่งรัฐก็ได้วางหลักว่า หากมีความจำเป็นคณะกรรมการสอบสามารถแบ่งเป็นองค์คณะย่อยได้⁸³ เช่น ลักษณะของการสอบจำเป็นต้องแบ่งองค์คณะย่อย หรือในกรณีที่มีผู้เข้าสอบเป็นจำนวนมาก⁸⁴ ทั้งนี้ จะต้องมีการควบคุมมาตรฐานการให้คะแนนของคณะกรรมการแต่ละกลุ่มให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และข้อสำคัญคือ จะต้องรวมเป็นองค์คณะหนึ่งเดียวกันในการพิจารณาเพื่อมีมติขั้นสุดท้าย⁸⁵ เช่น การประกาศรายชื่อผู้สอบผ่าน

ในกรณีที่มีการสอบลาออกในระหว่างการดำเนินการจัดสอบ หน่วยงานทางปกครองที่จัดสอบอาจมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลอื่นเข้ามาทำหน้าที่กรรมการแทน และสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยไม่ต้องมีการประกาศเผยแพร่ใหม่อีกครั้งเหมือนกรณีการประกาศรับสมัครสอบ เนื่องจากกรณีนี้ไม่ถือเป็นการจัดการสอบใหม่⁸⁶ เช่นเดียวกับการที่ปรากฏว่ามีกรรมการสอบไม่ครบด้วยเหตุอื่น

⁷⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Gaignard ลงวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 180666

⁷⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieurs Kolb et Michon ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1953 หมายเลขคดี 7308 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Boulo ลงวันที่ 24 มีนาคม ค.ศ. 1950

⁷⁹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Savornat et Tournadec ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1917

⁸⁰ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ministre de l'Éducation nationale c. Sieur Schmitt et dame Delmares ลงวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 1968

⁸¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Premier ministre c. Sieurs Jacquin-Pentillon et Freynet ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1960 หมายเลขคดี 47662 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Bonnardel et autres ลงวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 1964 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieurs Bouvet et autres ลงวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1927 หมายเลขคดี 89357

⁸² คดีนี้มีข้อเท็จจริงว่า กรรมการสอบรายหนึ่งได้ออกจากห้องสอบระหว่างการสอบสัมภาษณ์ โดยอ้างเหตุผลว่าตนรู้จักกับผู้เข้าสอบบางราย ส่งผลให้กรรมการสอบไม่ครบจำนวน ท้ายที่สุดคดีนี้สภาแห่งรัฐพิพากษาเพิกถอนการประกาศผลสอบ เนื่องจากสภาแห่งรัฐเห็นว่าการปฏิเสธที่จะทำหน้าที่ของกรรมการรายดังกล่าวยังไม่มีเหตุผลเพียงพอ (คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Thoubert ลงวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 170334)

⁸³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 47143

⁸⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Maurin et Masson ลงวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 253787

⁸⁵ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Aguila ลงวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1991

⁸⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Baumel et autres ลงวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1966 หมายเลขคดี 64190

หน่วยงานทางปกครองมีหน้าที่ต้องดำเนินการแต่งตั้งกรรมการให้ครบองค์คณะ⁸⁷ จึงพบว่าในหลายกรณี หน่วยงานจึงมีการกำหนดรายชื่อกรรมการสำรองไว้ เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการให้การสอบแข่งขันแล้วเสร็จ⁸⁸

(ง) คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันมีหน้าที่ต้องรักษาความลับ

กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันมีหน้าที่รักษาความลับในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยหน้าที่รักษาความลับถือเป็นหน้าที่ทางจริยธรรมทั่วไปประการหนึ่งของข้าราชการ⁸⁹ การรักษาความลับยังหมายถึงความรวมถึงการห้ามเปิดเผยทัศนคติของกรรมการสอบรายอื่นในการประเมินผู้เข้าสอบแต่ละรายด้วย

กระดาศำตอบหรือสำเนากระดาศำตอบของผู้เข้าสอบ บันทึกข้อมูลในการสอบสัมภาษณ์ เอกสารการให้คะแนนของกรรมการ (les bordereaux de notes) ตลอดจนข้อมูลทั่วไป ชื่อ ที่อยู่ทางราชการ (les adresses administratives) ของกรรมการ⁹⁰ ถือเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งจะต้องเปิดเผยให้ผู้เข้าสอบทราบหากมีการยื่นคำขอให้เปิดเผยโดยผู้เข้าสอบผู้นั้น อย่างไรก็ตาม ถือเป็นการต้องห้ามที่จะเปิดเผยกระดาศำตอบหรือสำเนากระดาศำตอบให้แก่บุคคลที่สาม เช่น บิดาของผู้เข้าสอบ หรือผู้เข้าสอบรายอื่น⁹¹ อนึ่ง การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะกระทำได้อีกต่อเมื่อการดำเนินการสอบทุกขั้นตอนแล้วเสร็จเท่านั้น ซึ่งในกรณีนี้คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการเห็นว่า หากกระบวนการสอบยังไม่แล้วเสร็จ เอกสารทั้งหลายเกี่ยวกับคะแนนสอบถือเป็นเพียงเอกสารเพื่อเตรียมการในการให้คะแนนขั้นสุดท้าย (un document préparatoire) ซึ่งไม่อาจเปิดเผยได้⁹²

1.3.2 รูปแบบการสอบ

การสอบแข่งขันมีรูปแบบที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

(ก) การสอบข้อเขียน (les épreuves écrites) มีลักษณะที่แตกต่างแยกย่อยกันออกไปตามแต่ละระดับของการสอบ เช่น การสอบโดยการเขียนงานทางวิชาการ (la dissertation) ภายใน

⁸⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Jarry ลงวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 1971 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Hassim Trad ลงวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 1956

⁸⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Vincens ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1941 หมายเลขคดี 62096

⁸⁹ รายละเอียดเพิ่มเติมโปรดดู Jean-Marie CROUZATIER, “จรรยาบรรณข้าราชการในประเทศฝรั่งเศส” (la déontologie dans la fonction publique en France) (ถอดความและเรียบเรียงโดย วิศรุต คิตติ), จากการบรรยายทางวิชาการ เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2562 ณ ห้องสัมมนา ชั้น B1 สำนักงานศาลปกครอง

⁹⁰ ความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี MM. V. et autres c. Directeur régional de l’agriculture et de la forêt du Centre/service régional de la formation et du développement ลงวันที่ 6 มกราคม ค.ศ. 2000

⁹¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Turroque ลงวันที่ 20 มกราคม ค.ศ. 1988 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ullmo ลงวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1987 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Tête ลงวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 1987

⁹² ความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี Directeur du conservatoire national des arts et métiers ลงวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2000 หมายเลข 20001381 ความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี M. K. c. directeur général de La Poste ลงวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ. 2006 หมายเลข 20063366 ความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี Mme D. c. Ministre de l’éducation nationale ลงวันที่ 27 กรกฎาคม ค.ศ. 2000 หมายเลข 20002923 และความเห็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารราชการ กรณี Recteur de l’académie d’Aix-Marseille ลงวันที่ 11 พฤษภาคม ค.ศ. 2000 หมายเลข 20002003

ระยะเวลาสี่ถึงห้าชั่วโมง การวิพากษ์เอกสาร (un commentaire de texte) เพื่อนำไปสู่การตอบคำถามหรือมีข้อเสนอแนะ รวมทั้งการทำข้อสอบปรนัยหรืออัตนัย

(ข) การสอบปากเปล่า (les épreuves orales) มีหลายรูปแบบย่อยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการให้ผู้เข้าสอบสุ่มเลือกคำถามโดยใช้เวลาในการเตรียมตัวนำเสนอด้วยวาจาต่อหน้าคณะกรรมการและอาจมีการถามคำถามโดยคณะกรรมการ หรือการสอบถามตามปกติเพื่อวัดความรู้ บุคลิกภาพ ประสบการณ์ ความมุ่งมั่น และทัศนคติของผู้สอบ ประเด็นสำคัญสำหรับการสอบปากเปล่านั้นคือการสอบไม่สามารถตั้งคำถามอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอบในทางวิชาชีพ (l'expérience professionnelle) ของผู้เข้าสอบ⁹³ และโดยหลักแล้วการสอบด้วยวิธีการสัมภาษณ์จะเปิดเผยต่อสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักความเสมอภาค เนื่องจากการดำเนินการสอบจะได้รับการตรวจสอบโดยสาธารณชนที่เข้าร่วมรับฟัง ทั้งยังเป็นการป้องปรามกรรมการสอบในการที่จะใช้ถ้อยคำสัมภาษณ์ที่รุนแรงหรือคุกคามผู้เข้าสอบ โดยเป็นอำนาจของประธานกรรมการสอบในการควบคุมให้การเข้ารับฟังของบุคคลภายนอกไม่รบกวนการดำเนินการสอบ⁹⁴

(ค) การสอบปฏิบัติ (les épreuves pratiques) เป็นการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในเรื่องต่าง ๆ ที่เปิดสอบ และ

(ง) การทดสอบที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสอบสามารถเลือกวิชาที่จะสอบตามที่ตนเองถนัด (les épreuves facultatives) ลักษณะสำคัญของการสอบรูปแบบนี้ คือ เมื่อมีการนำคะแนนของทุกวิชาที่ให้เลือกมารวมกันทั้งหมดแล้ว จะต้องมีความสูงที่สุดไม่เกินไปจากที่ระเบียบเกี่ยวกับการสอบกำหนดไว้

1.3.3 วิธีการดำเนินการสอบ

วิธีการดำเนินการสอบที่สำคัญ มีดังนี้

(ก) วิชาที่สอบ จะต้องตรงกับในประกาศรับสมัครสอบ มิเช่นนั้นการสอบหรือการประกาศผลการสอบอาจถูกเพิกถอน⁹⁵ ซึ่งสภาแห่งรัฐค่อนข้างเคร่งครัดในการตรวจสอบประเด็นนี้เป็นอย่างยิ่ง กรรมการต้องเลือกข้อสอบที่จะใช้ในการสอบตามวิธีการที่กำหนดไว้ในระเบียบการสอบ⁹⁶ แต่หากไม่มีการกำหนดไว้โดยเจาะจงก็ให้ใช้วิธีการจับสลาก (le tirage) ซึ่งถือเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะให้หลักประกันความเสมอภาคแก่ผู้เข้าสอบทุกราย⁹⁷

(ข) ความเสมอภาคในการสอบ นอกจากประเด็นเกี่ยวกับการเลือกข้อสอบแล้ว ความเสมอภาคในการสอบยังหมายความว่าความรวมถึงการรักษาเวลาในการสอบในกรณีที่มีสถานที่สอบหลายแห่งให้เป็นไปอย่างพร้อมเพรียงกัน และการทำให้แต่ละสถานที่สอบใช้ข้อสอบหรือรูปแบบการสอบเดียวกัน⁹⁸

⁹³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Christiane Julia ลงวันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 1988 หมายเลขคดี 78369

⁹⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Bérillon et autres ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 หมายเลขคดี 42076

⁹⁵ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Chouffot ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ. 1954 หมายเลขคดี 89219 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Feldzer ลงวันที่ 3 กรกฎาคม ค.ศ. 1959 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ministre du Budget c. M. Brabant ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1980 หมายเลขคดี 22501 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Patrick Debeaurain ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 28931

⁹⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Seif ลงวันที่ 29 พฤษภาคม ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 175828

⁹⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Tremblay ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1965 หมายเลขคดี 58479

⁹⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Patricia Dufour et autres ลงวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 200960 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Claude Huet ลงวันที่ 14 ธันวาคม ค.ศ. 1981 หมายเลขคดี 25679

ซึ่งถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่หน่วยงานเปิดสอบจะต้องดำเนินการ รวมถึงการมีจำนวนข้อสอบที่เพียงพอสำหรับผู้เข้าสอบทุกคน ในกรณีที่ข้อสอบมีจำนวนไม่ครบกรรมการสอบอาจใช้วิธีการถ่ายเอกสารเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ แต่ก็มีความเสี่ยงที่จะขัดกับหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบด้วยกัน⁹⁹ ในกรณีของการสอบสัมภาษณ์ ผู้เข้าสอบแต่ละรายจะต้องมีระยะเวลาเตรียมตัวที่เหมาะสมและดำเนินการสอบโดยมีระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน เว้นแต่ในกรณีของผู้พิการที่อาจได้รับอนุญาตให้มีระยะเวลาในการเตรียมตัวสอบที่แตกต่างจากผู้สอบรายอื่น¹⁰⁰ ในขณะที่สตรีมีครรภ์จะต้องเข้าสอบภายใต้เงื่อนไขเดียวกับผู้เข้าสอบรายอื่น ยกเว้นเพียงการสอบสมรรถภาพทางกาย

(ค) ภาษาที่ใช้ในการสอบ โดยหลักแล้วการสอบวัดความรู้และการสอบแข่งขันจะต้องใช้ภาษาฝรั่งเศสเท่านั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา L. 121-3 แห่งประมวลกฎหมายการศึกษา (le code de l'éducation) หากมีการใช้ภาษาอื่นและไม่อยู่ภายใต้ข้อยกเว้นตามกฎหมาย ก็ถือเป็นเหตุที่ศาลปกครองจะใช้ในการเพิกถอนการสอบได้¹⁰¹ และหากมีการอนุญาตให้นำเอกสารเข้าสอบ หน่วยงานก็จะต้องควบคุมตรวจสอบมิให้มีการนำเอกสารอื่นนอกเหนือจากที่ได้รับอนุญาตเข้ามาในห้องสอบ¹⁰²

(ง) การสอบโดยการปกปิดชื่อผู้สอบ หลักการดำเนินการสอบโดยปกปิดชื่อผู้สอบ (la règle de l'anonymat) ถือเป็นอีกหนึ่งหลักการสำคัญในการสรรหาบุคลากรภาครัฐ หลักการนี้เป็นการให้หลักประกันแก่ผู้สอบว่าจะได้รับคะแนนจากการตอบข้อสอบของตนเท่านั้น ทั้งนี้ ภายใต้หลักความเสมอภาคของผู้เข้าสอบและหลักความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบ แต่หลักการดำเนินการสอบโดยปกปิดชื่อไม่ถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไป (un principe général du droit)¹⁰³ และกฎเกณฑ์การสอบสามารถยกเว้นหลักการนี้ได้โดยชอบด้วยกฎหมาย¹⁰⁴ ในทางปฏิบัติ หากปรากฏว่ามีผู้เข้าสอบรายใดเปิดเผยชื่อของตนผู้นั้นจะต้องถูกให้ออกจากการสอบ มิเช่นนั้นอาจทำให้การสอบถูกเพิกถอน¹⁰⁵ อนึ่ง วิธีการที่สภาแห่งรัฐเห็นว่าสอดคล้องกับการสอบโดยปกปิดชื่อ คือ การแบ่งกระดาษคำตอบออกเป็นสองส่วน

⁹⁹ เช่น ในกรณีที่วิธีการถ่ายเอกสารขาดเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในขณะที่เอกสารคำถามต้นฉบับเป็นเอกสารสี ซึ่งการมีสีสันถือเป็นสาระสำคัญในการสื่อความหมายของคำถามในการสอบ (เทียบเคียงคำพิพากษาศาลปกครอง คดี Mlle Sophie Lannic ลงวันที่ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1992 หมายเลขคดี 110126)

¹⁰⁰ คำพิพากษาศาลปกครอง คดี M. Moatti ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 หมายเลขคดี 126074

¹⁰¹ คำพิพากษาศาลปกครอง คดี Syndicat national des personnels de la recherche ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 206127 และคำพิพากษาศาลปกครอง คดี M. Maurice Barbier ลงวันที่ 2 พฤษภาคม ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 85614, 90096

¹⁰² คำพิพากษาศาลปกครอง คดี Liffra ลงวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 31877

¹⁰³ เกี่ยวกับหลักกฎหมายทั่วไปโปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ บุปผา อัครพิมาน, “หลักกฎหมายทั่วไป”, [online] Available from : <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=920> [21 กรกฎาคม 2562] ปาลีรัฐ ศรีวรรณพฤกษ์, “ตุลาการศาลปกครองกับบทบาทในการสร้างและพิจารณาหลักกฎหมายทั่วไป” วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน) 2554 และสุคนธา ศรีภิรมย์, “เนื้อหาของหลักกฎหมายทั่วไป” คำแปลเอกสารประกอบการบรรยายทางวิชาการของ Prof. Jean-Pierre THERON, วารสารวิชาการศาลปกครอง ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2549

¹⁰⁴ คำพิพากษาศาลปกครอง คดี Sieur Hur ลงวันที่ 5 ตุลาคม ค.ศ. 1962

¹⁰⁵ คำพิพากษาศาลปกครอง คดี Sieur Tribouillier ลงวันที่ 27 มิถุนายน ค.ศ. 1969 หมายเลขคดี 75790 และคำพิพากษาศาลปกครอง คดี Fontaine ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1985 หมายเลขคดี 43657 คำพิพากษาศาลปกครอง คดี Sieur Genevay-Montas ลงวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1895 และคำพิพากษาศาลปกครอง คดี Sieur Cousin ลงวันที่ 16 กรกฎาคม ค.ศ. 1930 หมายเลขคดี 6867

โดยระบุชื่อผู้เข้าสอบในส่วนแรก แล้วจึงส่งส่วนที่สองที่มีเพียงเลขรหัสไปให้กรรมการตรวจข้อสอบ¹⁰⁶ เมื่อการตรวจข้อสอบแล้วเสร็จก็จะนำผลการตรวจของกรรมการมาถอดรหัสอีกครั้งให้ตรงกับส่วนแรก

(จ) กรณีมีเหตุแทรกแซงในระหว่างการสอบ บางกรณีอาจมีเหตุการณ์ที่เหนือการคาดหมายเกิดขึ้นในระหว่างการดำเนินการสอบ ซึ่งหากไม่ส่งผลกระทบต่อผลการสอบ สภาแห่งรัฐก็วางหลักว่าไม่มีผลทำให้การดำเนินการสอบนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย¹⁰⁷ เช่น มีการแจกข้อสอบผิดพลาดทำให้ผู้เข้าสอบทุกรายต้องรอผลการประชุมของคณะกรรมการสอบว่าจะดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร แต่ถ้าหากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อผลการประกาศผลการสอบ หรือทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้เข้าสอบด้วยกัน ก็จะทำให้การสอบนั้นอาจถูกยกเลิกหรือเพิกถอนในภายหลังได้ ไม่ว่าเหตุนั้นจะเป็นเหตุสุดวิสัย (l'événement de force majeure) หรือเกิดจากความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ตาม

1.3.4 อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปในการสอบ

อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยทั่วไปในการสอบ (le pouvoir de police générale du concours) เป็นอำนาจเพื่อให้การดำเนินการสอบแข่งขันสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี¹⁰⁸ และนอกเหนือจากอำนาจในการออกกฎแล้ว ยังหมายความรวมถึงอำนาจในการลงโทษผู้ที่ทุจริตในการสอบด้วย ซึ่งอำนาจนี้มีได้เป็นอำนาจของหน่วยงานผู้จัดสอบ แต่เป็นอำนาจของประธานคณะกรรมการสอบหรือกรรมการที่ได้รับมอบอำนาจจากประธานฯ

การลงโทษผู้เข้าสอบ นั้น การกระทำที่อาจถูกลงโทษอาจไม่ต้องถึงขนาดที่เป็นการทุจริตในการสอบเสมอไป เช่น การลงโทษผู้สอบที่ได้นำหนังสือที่ต้องห้ามตามระเบียบการสอบเข้ามาในสถานที่สอบ แม้ว่าจะไม่ได้มีการนำมาใช้ระหว่างการสอบก็ตาม¹⁰⁹ สำหรับอำนาจในการลงโทษกรณีที่มีการทุจริตในการสอบมิได้เป็นอำนาจของประธานกรรมการสอบเท่านั้น แต่เป็นอำนาจของหน่วยงานทางปกครองที่จัดสอบด้วย ผู้ที่ทุจริตในการสอบอาจถูกลงโทษทั้งทางอาญาและทางวินัย ทั้งนี้ ตามมาตรา 1 และมาตรา 2 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยการปราบปรามการทุจริตในการสอบวัดความรู้และการสอบแข่งขันสาธารณะ (la loi réprimant les fraudes dans les examens et concours publics) ลงวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1901 ที่บัญญัติให้การทุจริตในการสอบแข่งขันเพื่อเข้ารับบรรจุแต่งตั้งเข้ารับราชการเป็นความผิดและอาจถูกลงโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 9,000 ยูโร หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง¹¹⁰

ตัวอย่าง คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐเกี่ยวกับการทุจริตในการสอบ เช่น กรณีที่ผู้เข้าสอบสองรายซึ่งเป็นพี่น้องได้เข้าสอบในห้องสอบเดียวกัน และได้ตอบข้อสอบข้อที่ถูกและผิดตรงกันทั้งหมด¹¹¹ หรือกรณีผู้ต้องสงสัยว่าทุจริตในการสอบปฏิเสธที่จะทำการสอบใหม่อีกครั้งโดยใช้ข้อสอบเดิม¹¹² เป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อได้ว่าการทุจริตในการสอบ แต่ลำพังเพียงข้อเท็จจริงว่าผู้เข้าสอบได้ยืมหนังสือที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการสอบข้อเขียน เป็นข้อสันนิษฐานที่ไม่มีน้ำหนักมากพอที่จะพิสูจน์ว่าการทุจริตในการสอบ

¹⁰⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี MM. Ranieri et Jouanneau ลงวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1995 หมายเลขคดี 141756

¹⁰⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Bérillon et autres ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1917 หมายเลขคดี 42076

¹⁰⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Reynard ลงวันที่ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 188591

¹⁰⁹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Jacquot ลงวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1989 หมายเลขคดี 74905

¹¹⁰ “Quiconque se sera rendu coupable d'un délit de cette nature ... sera condamné à un emprisonnement de trois ans et à une amende de 9 000 euros ou à l'une de ces peines seulement.”

¹¹¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Homand ลงวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 249543

¹¹² คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Serre ลงวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1957 หมายเลขคดี 36422

ส่วนที่ 2 : การประเมินผลการสอบของหน่วยงานทางปกครองและกรณีพิพาทเกี่ยวกับการสอบ

เมื่อผ่านการดำเนินการสอบและการประเมินผลให้คะแนนเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการก็จะประกาศรายชื่อผู้ผ่านการสอบแข่งขันตามเกณฑ์คะแนนที่กำหนด (*la proclamation des résultats*) และอาจตามมาด้วยการฟ้องโต้แย้งผลการสอบหรือการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการต่อศาลปกครองตามมา

2.1 การประเมินผลการสอบ

แม้คณะกรรมการสอบจะได้รับการแต่งตั้งโดยหน่วยงานที่เปิดสอบ แต่ก็มีความเป็นอิสระในการทำหน้าที่ของตน ซึ่งความอิสระถือเป็นหลักการสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสอบ ทั้งความอิสระในการเลือกวิชาที่จะนำมาสอบ¹¹³ และความอิสระในการประเมินผลการสอบ (*la liberté d'appréciation*) ที่คณะกรรมการไม่จำเป็นต้องให้เหตุผลประกอบการประเมินผลเพื่อให้คะแนนของตน¹¹⁴ และยังสามารถที่จะให้คะแนนต่ำกว่าที่ได้รับการเสนอจากผู้ตรวจข้อสอบได้¹¹⁵ อย่างไรก็ตาม ความอิสระของคณะกรรมการมิได้มีลักษณะเด็ดขาดและไร้ขอบเขต เนื่องจากคณะกรรมการจะต้องเคารพกฎเกณฑ์หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับการสอบตามที่หน่วยงานทางปกครองที่เปิดสอบกำหนดไว้ ตัวอย่างเช่น คณะกรรมการไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงการดำเนินการสอบ โดยการเพิ่มเติมหรือลดเนื้อหาวิชาที่ประกาศรับสมัครสอบได้ระบุไว้ว่าจะนำมาเป็นขอบเขตการออกข้อสอบให้แตกต่างออกไปหรือการเพิ่มเติมการสอบอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้¹¹⁶ รวมทั้งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระยะเวลาสำหรับการสอบ¹¹⁷

สืบเนื่องจากความอิสระในการประเมินผลการสอบถือเป็นอำนาจดุลพินิจของคณะกรรมการสอบ องค์กรตุลาการจึงปฏิเสธที่จะตรวจสอบการประเมินผลและการให้คะแนนสอบ¹¹⁸ ผู้เข้าสอบจึงไม่สามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองให้เพิกถอนนิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจากการประเมินผลและการให้คะแนนสอบของคณะกรรมการสอบได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม สภาแห่งรัฐยังได้วางหลักว่า การประเมินเพื่อให้คะแนนของคณะกรรมการไม่เป็นเหตุในการร้องเรียนต่อฝ่ายปกครอง

¹¹³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Baumel et autres ลงวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1966 หมายเลขคดี 64190

¹¹⁴ “Les délibérations d’un jury d’examen chargé d’apprécier les mérites des candidats n’entrent dans aucune des catégories de décisions défavorables énumérées par la loi et n’ont dès lors pas à être motivées.” ดังที่ปรากฏในคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Seban ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Bertin ลงวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1985

¹¹⁵ “... il (le jury) pouvait, sans méconnaître sa compétence, attribuer auxdites copies (des copies de Mlle X... en droit civil et en finances publiques) des notes inférieures à celles initialement proposées par les correcteurs ...” คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1991 หมายเลขคดี 126323

¹¹⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Geneix ลงวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 1993

¹¹⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Derri ลงวันที่ 16 มิถุนายน ค.ศ. 1999 หมายเลขคดี 188709 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Pruvost ลงวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1909 หมายเลขคดี 27734

¹¹⁸ มีคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐจำนวนมากเกี่ยวกับเรื่องนี้ เช่น คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Gambus ลงวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 70993 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Jean-Pierre A ลงวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 2009 หมายเลขคดี 314060 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Bonneville ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 หมายเลขคดี 151130 คำพิพากษาศาลปกครองชั้นอุทธรณ์แห่ง Nantes ลงวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ. 2014 หมายเลขคดี 12NT01549 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 222888 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Marti-Mestre ลงวันที่ 13 มีนาคม ค.ศ. 1991 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Gouze ลงวันที่ 3 พฤศจิกายน ค.ศ. 1982 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Bady ลงวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1968 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Fargues ลงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1943 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Cabassut ลงวันที่ 25 ตุลาคม ค.ศ. 1996 หมายเลขคดี 170200

(le recours administratif) ไม่ว่าจะต่อเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่ง (le recours gracieux) หรือต่อผู้บังคับบัญชา (le recours hiérarchique)¹¹⁹ โดยในการให้คะแนนสอบจะต้องพิจารณาจากการตอบข้อสอบของผู้เข้าสอบเท่านั้น¹²⁰ กรรมการตรวจข้อสอบไม่สามารถที่จะนำลักษณะทางกายของผู้สอบมาพิจารณาประกอบการให้คะแนน หรือนำเอกสารการสมัครสอบของผู้สมัครแต่ละราย¹²¹ มาใช้พิจารณาประกอบการให้คะแนนได้ ยกเว้นกรณีการสอบแข่งขันภายในเพื่อเลื่อนระดับ คณะกรรมการอาจพิจารณาผลการปฏิบัติงาน (les notations de service) ของผู้สอบประกอบการให้คะแนนได้ แต่ก็ต้องมีกฎหมายกำหนดไว้¹²²

2.2 การประกาศผลการสอบ

คณะกรรมการสามารถที่จะประกาศหรือไม่ประกาศรายชื่อผู้ผ่านการสอบแม้แต่รายเดียวก็ได้¹²³ หรือจะประกาศรายชื่อผู้ผ่านการสอบจำนวนน้อยกว่าจำนวนตำแหน่งที่ระบุว่าจะบรรจุเข้ารับราชการก็ได้¹²⁴ และอาจมีรายชื่อสำรอง (une liste complémentaire) ด้วยก็ได้ แต่แม้ว่าจะเปรียบเทียบการสอบ จะกำหนดว่าต้องมีการประกาศรายชื่อสำรองก็ตาม หากคณะกรรมการเห็นว่าไม่มีผู้ได้คะแนนสูงพอ ก็อาจไม่ประกาศรายชื่อสำรองได้¹²⁵ ซึ่งประกาศรายชื่อสำรองนี้มีสถานะทางกฎหมายเป็นคำสั่งทางปกครอง ที่ก่อให้เกิดสิทธิ กล่าวคือ ในกรณีที่ผู้มีรายชื่อเป็นผู้สอบผ่านสละสิทธิ หน่วยงานที่จัดสอบไม่จำเป็นต้องเรียกบุคคลมาบรรจุแต่งตั้งแทนเสมอไป แต่หากหน่วยงานประสงค์ที่จะเรียกบุคคลเพิ่มเติม ก็จะต้องเรียกจากรายชื่อในประกาศรายชื่อสำรองตามลำดับคะแนน¹²⁶

ในส่วนของการประกาศคะแนนหรือผลสอบนั้น จะต้องไม่เกิดจากการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและข้อกำหนดเกี่ยวกับการสอบ หรือมีข้อบกพร่องอื่น เช่น การรวมคะแนนผิดพลาด ทั้งนี้ การประกาศผลการสอบของคณะกรรมการมิได้ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อหน่วยงานทางปกครองที่จะต้องบรรจุแต่งตั้งผู้ผ่านการสอบ¹²⁷ และหากไม่มีการกำหนดแต่แรกว่าจะต้องบรรจุแต่งตั้งภายในกำหนดใด หน่วยงานก็ไม่มีหน้าที่ในการบรรจุแต่งตั้งภายในเวลาใด ๆ แต่เมื่อหน่วยงานต้องการที่จะบรรจุแต่งตั้ง ก็จะต้องใช้รายชื่อตามที่ประกาศเท่านั้น และจะต้องแต่งตั้งในจำนวนที่ไม่เกินไปกว่าตำแหน่งที่เปิดสอบ¹²⁸

¹¹⁹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Antonios Kazakos ลงวันที่ 20 เมษายน ค.ศ. 1984 หมายเลขคดี 37056

¹²⁰ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Lévy ลงวันที่ 23 ธันวาคม ค.ศ. 1955 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี M. Christophe Lhomer ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001 หมายเลขคดี 207557

¹²¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Gourcy ลงวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 1974 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Fédération générale des syndicats de la police ลงวันที่ 28 มกราคม ค.ศ. 1972

¹²² คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mercier ลงวันที่ 9 เมษายน ค.ศ. 1948

¹²³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Poissenot ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947

¹²⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Chauliat ลงวันที่ 23 มิถุนายน ค.ศ. 1950 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mascaro ลงวันที่ 5 กรกฎาคม ค.ศ. 1974 หมายเลขคดี 93112

¹²⁵ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Maurin et Masson ลงวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 253787

¹²⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Dupuy ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 1963

¹²⁷ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Grellet ลงวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1922 หมายเลขคดี 70556

¹²⁸ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Vincens ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1941 หมายเลขคดี 62096

ลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจของการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการส่วนกลางและข้าราชการสาธารณสุขของประเทศฝรั่งเศส คือ จะมีการเรียงลำดับตามคะแนนของผู้ที่ผ่านการสอบแข่งขัน (par ordre de mérite) ขณะที่การสอบแข่งขันเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะไม่มีการประกาศรายชื่อเรียงตามลำดับคะแนน แต่จะเรียงตามลำดับอักษร (par ordre alphabétique) ซึ่งการกำหนดดังกล่าวเป็นไปตามรัฐบัญญัติ เลขที่ 87-529 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม ค.ศ. 1987 (หรือ la loi Galland) ที่ต้องการที่จะยกเลิกการจัดลำดับผู้สอบผ่านตามลำดับคะแนน

ประการสุดท้าย คือ การประกาศผลการสอบจะต้องมีการระบุชื่อ-สกุล และตำแหน่งของประธานคณะกรรมการสอบไว้อย่างชัดเจน หากไม่มีการระบุไว้จะส่งผลถึงขนาดทำให้ประกาศดังกล่าวมีประเด็นความชอบด้วยกฎหมายและอาจถูกเพิกถอน¹²⁹ ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งรัฐบัญญัติ เลขที่ 2000-321 ว่าด้วยสิทธิของพลเมืองในความสัมพันธ์กับหน่วยงานทางปกครอง (la loi relative aux droits des citoyens dans leurs relations avec les administrations) ลงวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2000

2.3 กรณีพิพาทเกี่ยวกับการโต้แย้งผลการสอบว่าไม่ชอบด้วยกฎหมาย

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า การสอบแข่งขันเข้ารับราชการเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน เนื่องจากประกอบด้วยการกระทำของฝ่ายปกครองหลายประเภทต่อเนื่องกัน ไม่ว่าจะเป็นนิติกรรมทางปกครองที่มีลักษณะเป็นกฎ (une décision réglementaire) นิติกรรมทางปกครองที่ไม่มีลักษณะเป็นกฎ (un acte non réglementaire) คำสั่งทางปกครองที่ไม่มีลักษณะเป็นกฎและไม่ก่อให้เกิดสิทธิ (une décision d'espèce) หรือคำสั่งเฉพาะราย (une décision individuelle) เป็นต้น โดยตุลาการผู้แถลงคดีในคดี M. Auguste Fontaine¹³⁰ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ “การแบ่งแยกได้” (la divisibilité) ของกระบวนการทั้งหลายที่เกิดขึ้นในการสอบแข่งขันเข้ารับราชการว่า “โดยปกติแล้วการสอบแข่งขันฯ ประกอบด้วย การดำเนินการหลายขั้นตอน ได้แก่ การเปิดสอบและการลงทะเบียนสอบของผู้สมัครสอบ อันถือเป็นขั้นตอนแรกของการสอบหรือขั้นตอนการสมัคร (une phase d'admissibilité) สำหรับขั้นตอนที่สองก็คือ การดำเนินการสอบ (une phase d'admission) ซึ่งขั้นตอนเหล่านี้สามารถแบ่งแยกจากกันได้ หากมีการเพิกถอนขั้นตอนใดที่ไม่ส่งผลกระทบต่อขั้นตอนอื่นแล้ว หน่วยงานทางปกครองสามารถดำเนินการสอบต่อไปได้” ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการกระทำหรือนิติกรรมทางปกครองที่อาจเป็นเหตุในการฟ้องโต้แย้งต่อศาล ผู้มีสิทธิฟ้องคดี ศาลที่มีเขตอำนาจ อำนาจศาลเหนือคดีและผลของการเพิกถอนการสอบ จึงเป็นประเด็นลำดับต่อไปที่บทความนี้ประสงค์จะนำเสนอ

2.3.1 การกระทำเกี่ยวกับการสอบแข่งขันที่สามารถฟ้องร้องต่อศาลได้

เงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของการฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำเกินขอบอำนาจก็คือ วัตถุประสงค์ที่จะฟ้องต่อศาลปกครองได้นั้นต้องเป็นนิติกรรมทางปกครอง (l'acte administratif) กล่าวคือ ต้องเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายต่อผู้อยู่ใต้บังคับ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้น ยกตัวอย่างเช่น มติของหน่วยงานทางปกครองที่ปฏิเสธจะเปิดการสอบแข่งขันตามที่มีรัฐกฤษฎีกากำหนดไว้¹³¹

¹²⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี M. Moguelet ลงวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 2010 หมายเลขคดี 328686

¹³⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี M. Auguste Fontaine ลงวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 97547

¹³¹ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 17 มีนาคม ค.ศ. 1965 หมายเลขคดี 60729

การประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้าสอบ¹³² คำสั่งทางปกครองที่ปฏิเสธมิให้ผู้สมัครสอบแข่งขันมีสิทธิเข้าสอบ¹³³
การประกาศรายชื่อผู้สอบผ่านและรายชื่อสำรอง¹³⁴

นอกจากนั้น การกระทำที่มีลักษณะเป็นกฎ ถือเป็นการกระทำที่สามารถฟ้องต่อศาลได้เช่นกัน ดังนั้น ประกาศหรือข้อกำหนดที่มีลักษณะเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการสอบจึงเป็นการกระทำที่สามารถฟ้องต่อศาลได้

อย่างไรก็ตาม การกระทำบางลักษณะของฝ่ายปกครองเป็นการกระทำที่ไม่อาจฟ้องร้องต่อศาล กล่าวคือ การตอบข้อหารือ การให้ความเห็น (les avis) คำแนะนำ (les recommandations) หรือข้อเสนอแนะ (les propositions) การให้ข้อมูล (les renseignements) การประกาศให้ทราบ (les acts déclaratifs) หรือเป็นมาตรการในการเตรียมการ (une mesure préparatoire) ดังนั้น การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมการสอบแข่งขัน¹³⁵ ยกตัวอย่างเช่น ประกาศเปิดรับสมัครสอบการจ้างตำแหน่งว่างของทางราชการ (les déclarations de vacances d'emplois publics)¹³⁶ จดหมายของหน่วยงานทางปกครองที่แจ้งข้อมูลแก่ผู้สมัครสอบ¹³⁷ ประกาศแบ่งกลุ่มตามรายวิชาหรือตามหน่วยงานของงานที่เปิดสอบ (l'arrêté fixant la répartition par groupes de discipline et par établissements des postes ouverts aux concours)¹³⁸ หรือคำสั่งห้ามมิให้ผู้เข้าสอบบางรายเข้าห้องสอบ เหล่านี้ถือเป็นการกระทำของฝ่ายปกครองซึ่งศาลเห็นว่าไม่อาจแยกจากการดำเนินการของคณะกรรมการสอบเพื่อที่จะประกาศผลสอบ¹³⁹ การกระทำของฝ่ายปกครองดังที่ยกตัวอย่างข้างต้นเหล่านี้จึงไม่สามารถนำมาขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้โดยตรง แต่อาจหยิบยกมาเป็นข้อเท็จจริงในการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนการกระทำของฝ่ายปกครองที่มีลักษณะเป็นนิติกรรมทางปกครองได้ ดังที่พบว่าผู้ฟ้องคดีอาจหยิบยกความบกพร่องเกี่ยวกับองค์คณะของคณะกรรมการสอบ (l'irrégularité de la composition du jury)¹⁴⁰ อันเป็นการกระทำของฝ่ายปกครองที่เกิดขึ้นก่อนการประกาศผลการสอบและการบรรจุแต่งตั้งมาเป็นข้อเท็จจริงในการฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนประกาศผลการสอบและการบรรจุแต่งตั้ง

¹³² คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 25002

¹³³ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Barel ลงวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1954 หมายเลขคดี 282238 คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Mulsant ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 34782 และคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Raoult ลงวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 1983 หมายเลขคดี 34832

¹³⁴ คำพิพากษาศาลอุทธรณ์แห่ง Nantes คดี M. Chalice ลงวันที่ 2 มิถุนายน ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 96NT01940

¹³⁵ ทั้งนี้ จะต้องไม่สับสนระหว่างการกระทำอันเป็น “การเตรียมการสอบแข่งขัน” (des actes préparatoires au concours) กับ “การเตรียมการเพื่อมีคำสั่งทางปกครอง” (des actes préparatoires aux décisions administratives)

¹³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 26 ธันวาคม ค.ศ. 2006 หมายเลขคดี 278159

¹³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1995 หมายเลขคดี 146393

¹³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 23 กันยายน ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 150236

¹³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี M. Tahar Ben Y et Mlle Maryline X ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 255828

¹⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 หมายเลขคดี 178993

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ศาลปกครองฝรั่งเศสปฏิเสธที่จะเข้าไปตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการในการให้คะแนน¹⁴¹ แต่ถึงแม้ผู้เข้าสอบจะไม่สามารถยื่นฟ้องคดีต่อศาลปกครองเกี่ยวกับการกระทำเกินขอบอำนาจจากการประเมินผลและการให้คะแนนสอบของคณะกรรมการสอบได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็ตาม ในทางกลับกัน หากมิใช่การฟ้องคดีเพื่อโต้แย้งดุลพินิจการประเมินผลเพื่อให้คะแนนของคณะกรรมการ ศาลปกครองก็สามารถเข้าไปตรวจสอบได้¹⁴² ไม่ว่าจะเป็นความบกพร่องในการดำเนินการจัดสอบ¹⁴³ การบิดเบือนการใช้อำนาจ (le détournement de pouvoir) ของคณะกรรมการ¹⁴⁴ การดำเนินการของคณะกรรมการว่าเป็นไปตามที่กฎหมายและระเบียบการสอบกำหนดหรือไม่¹⁴⁵ รวมทั้งตรวจสอบว่าการดำเนินการสอดคล้องกับหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบ (le principe d'égalité entre les candidats) หรือไม่¹⁴⁶ เช่น กรรมการตรวจสอบจะต้องใช้กฎเกณฑ์ในการให้คะแนนที่เป็นแบบเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่มีกรรมการตรวจสอบหลายราย รวมถึงกรณีที่ผู้ฟ้องคดีอ้างว่ามีการทุจริตในการสอบ หรือมีความผิดพลาดในการรวมคะแนนสอบ

2.3.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

ศาลปกครองเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทเกี่ยวกับการสอบวัดความรู้และการสอบแข่งขันเข้ารับการบรรจุเป็นข้าราชการ กล่าวคือ กรณีการฟ้องคดีเกี่ยวกับการสอบวัดความรู้หรือการสอบแข่งขันทั่วไป เช่น การสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีเขตอำนาจตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (le tribunal administratif territorialement compétent)¹⁴⁷ ในขณะที่ยื่นฟ้องคดีเกี่ยวกับการสอบระดับประเทศ (un concours organisé au niveau national) จะอยู่ภายใต้อำนาจพิจารณาพิพากษาของสภาแห่งรัฐในฐานะศาลแรกและศาลสุดท้าย (litige en premier et dernier ressort)¹⁴⁸

2.3.3 ผู้มีสิทธิฟ้องคดี

การที่ศาลปกครองจะรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้นั้น กฎหรือคำสั่งทางปกครองนั้นจะต้องมีผลกระทบต่อผู้ฟ้องคดีอย่างมีนัยสำคัญ (l'acte faisant grief) ด้วยเหตุนี้ ผู้สมัครสอบแข่งขันที่ได้เข้าสอบไม่ว่าผลการสอบของตนจะเป็นอย่างไร สามารถฟ้องต่อศาลขอให้เพิกถอนผลการสอบหรือเพิกถอนการบรรจุแต่งตั้งอันสืบเนื่องจากผลการสอบนั้นได้¹⁴⁹

¹⁴¹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Gambus ลงวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 70993 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1990 หมายเลขคดี 100888

¹⁴² คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Stickel ลงวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1991 หมายเลขคดี 103427

¹⁴³ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Chalvon-Demesay ลงวันที่ 18 มีนาคม ค.ศ. 1949

¹⁴⁴ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Poissenot ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1947

¹⁴⁵ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Montauriol ลงวันที่ 7 ตุลาคม ค.ศ. 1996

¹⁴⁶ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Chappuis ลงวันที่ 30 ธันวาคม ค.ศ. 1998 และคำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นแห่ง Clermont-Ferrand คดี Tisseur ลงวันที่ 7 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989

¹⁴⁷ มาตรา R. 312-1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความปกครอง ยกตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 หมายเลขคดี 299086

¹⁴⁸ มาตรา R. 311-1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความปกครอง (le code de justice administrative) เช่น คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Ministre du Budget c. M. Brabant ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน ค.ศ. 1980 หมายเลขคดี 22501 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Mme Louise Sigaud ลงวันที่ 7 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1979 หมายเลขคดี 07305

¹⁴⁹ คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐ ลงวันที่ 27 มีนาคม ค.ศ. 1987 หมายเลขคดี 47143 คำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieur Azoulay ลงวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1957 หมายเลขคดี 3081 และคำพิพากษาศาลาแห่งรัฐคดี Sieurs Bouvet et autres ลงวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1927 หมายเลขคดี 89357

สำหรับในกรณีของผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมในการสอบ นั้น หากเป็นผู้ที่สมัครสอบ แต่ไม่ผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติทำให้ไม่มีชื่อในการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิสอบ บุคคลดังกล่าวสามารถฟ้องขอให้เพิกถอนได้เพียงการประกาศรายชื่อดังกล่าวเท่านั้น¹⁵⁰ กรณีผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนตามประกาศรับสมัคร แต่ไม่ได้สมัครสอบ จะไม่สามารถฟ้องคดีเกี่ยวกับการเปิดสอบได้ (เช่น ความบกพร่องในการเผยแพร่ประกาศรับสมัครสอบ) หรือผู้ที่สมัครสอบแล้วและมีสิทธิสอบแต่ไม่ได้เข้าสอบ¹⁵¹ หรือเข้าสอบไม่ครบจะไม่มีสิทธิฟ้องคดีขอให้เพิกถอนการประกาศผลการสอบ รวมทั้งผู้ที่มีคุณสมบัติไม่ครบถ้วนพอที่จะสามารถสมัครสอบ หรือไม่ได้สมัครสอบย่อมไม่สามารถฟ้องคดีต่อศาลเช่นกัน¹⁵²

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับผู้มีสิทธิฟ้องคดีจากแนวคำพิพากษาของสภาแห่งรัฐ ที่น่าสนใจ เช่น กรรมการสอบสามารถที่จะโต้แย้งการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการสอบแข่งขันได้ หากเห็นว่ามี การดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการสอบ¹⁵³ บิดาของผู้สมัครสอบที่ถูกปฏิเสธมิให้เข้าสอบ ไม่ถือเป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดี¹⁵⁴ ข้าราชการที่ถึงแม้จะไม่ได้เป็นผู้เข้าสอบแต่อยู่ในสถานการณ์ที่มีแนวโน้มว่า จะต้องแข่งขันกับผู้สอบผ่าน สามารถฟ้องโต้แย้งการบรรจุแต่งตั้งข้าราชการที่อาศัยฐานจากการสอบนั้นได้¹⁵⁵

อนึ่ง สำหรับระยะเวลาในการฟ้องคดี จะต้องฟ้องภายในสองเดือนนับแต่มีเหตุแห่งการฟ้องคดี เช่น การแจ้งคำสั่ง การประกาศผลการสอบหรือมีคำสั่งแต่งตั้ง แต่ในกรณีที่เป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการสอบคัดเลือกเบื้องต้น (des épreuves de présélection) สามารถฟ้องร้องได้โดยไม่ต้องรอให้การดำเนินการสอบแข่งขันเสร็จสิ้นทั้งกระบวนการเสียก่อน¹⁵⁶ คำฟ้องที่ยื่นต่อศาลเมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีศาลจะมีคำสั่งไม่รับคำฟ้องดังกล่าวไว้พิจารณา¹⁵⁷

2.3.4 อำนาจศาลและผลของการเพิกถอนการสอบแข่งขัน

แม้ว่าผู้เข้าสอบจะไม่สามารถโต้แย้งดุลพินิจของกรรมการสอบต่อศาลได้ก็ตาม แต่ศาลก็สามารถตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของการดำเนินการสอบของคณะกรรมการสอบ เช่น กรณีที่มีการดำเนินการสอบขัดกับหลักความเสมอภาคระหว่างผู้เข้าสอบ ความบกพร่องในการเผยแพร่ประกาศรับสมัครสอบ หรือการไม่เคารพระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับการสอบ¹⁵⁸ ความบกพร่องในทางรูปแบบของคำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการสอบหรือหน่วยงาน¹⁵⁹ การรับฟังข้อเท็จจริงและการปรับใช้กฎหมายของ

¹⁵⁰ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี M. Daniel X ลงวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 250056

¹⁵¹ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Mme Simonet ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986 หมายเลขคดี 62381

¹⁵² คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Sieurs Desplax et Fauroux ลงวันที่ 30 ตุลาคม ค.ศ. 1934 หมายเลขคดี 17410 และคำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Sieur Pentier ลงวันที่ 7 สิงหาคม ค.ศ. 1926 หมายเลขคดี 83643

¹⁵³ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี minister des affaires sociales c/ Guth et Nafissi ลงวันที่ 5 มีนาคม ค.ศ. 1986 หมายเลขคดี 72069

¹⁵⁴ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐ ลงวันที่ 4 มิถุนายน ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 141327

¹⁵⁵ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี dép. de la Lozère ลงวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 1993 หมายเลขคดี 118282

¹⁵⁶ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี M. Marc Dubois ลงวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 159614

¹⁵⁷ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐคดี Sieur Brenier ลงวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1955 หมายเลขคดี 8427

¹⁵⁸ คำพิพากษาสภาแห่งรัฐ ลงวันที่ 26 กันยายน ค.ศ. 2018 หมายเลขคดี 405473

¹⁵⁹ ยกตัวอย่างเช่น คำสั่งปฏิเสธมิให้ผู้สมัครสอบมีสิทธิสอบ อันเป็นคำสั่งทางปกครองที่ไม่เป็นคุณแก่ผู้รับคำสั่ง (les décisions individuelles défavorables) ซึ่งตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา 79-587 ว่าด้วยการให้เหตุผลในคำสั่งทางปกครองและการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานทางปกครองและประชาชน (relative à la motivation des actes administratifs et à l'amélioration des relations entre l'administration et le public) ลงวันที่ 11 กรกฎาคม ค.ศ. 1979 กำหนดว่าจะต้องมีการให้เหตุผล

คณะกรรมการสอบ¹⁶⁰ ดังนั้น การตรวจสอบของศาลปกครองในประเด็นเหล่านี้จึงเป็นที่มาของคำพิพากษาให้เพิกถอนการกระทำทางปกครองทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับการสอบแข่งขันและมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมาย¹⁶¹

อนึ่ง ในการดำเนินการเกี่ยวกับการสอบแข่งขันทุกขั้นตอน ผู้มีส่วนได้เสียสามารถยื่นคำขอต่อศาล เพื่อให้มีคำสั่งกำหนด “มาตรการบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเกี่ยวกับเสรีภาพ” (le référé-liberté) หรือ “มาตรการทุเลาการบังคับตามกฎหมายหรือคำสั่งทางปกครอง” (le référé-suspension)

สำหรับผลของการเพิกถอน นั้น แต่เดิมสภาแห่งรัฐวางหลักว่าการเพิกถอนการสอบแข่งขันจะส่งผลโดยอัตโนมัติต่อการบรรจุแต่งตั้งและการกระทำอื่นที่สืบเนื่องจากการสอบนั้น¹⁶² แต่ปัจจุบันแนวคำพิพากษาได้เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ การเพิกถอนการสอบแข่งขันจะไม่มีผลโดยอัตโนมัติต่อการบรรจุข้าราชการและการกระทำอื่นที่เกี่ยวข้องกับการสอบนั้น ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลที่ว่า สภาแห่งรัฐได้นำหลักความมั่นคงแห่งนิติฐานะ (la sécurité juridique) อันเป็นหลักที่มุ่งคุ้มครองความเชื่อโดยสุจริตของผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย หรือผู้ที่รับประโยชน์จากคำสั่งทางปกครองมาปรับใช้กับคดีประเภทนี้ ดังนั้น การเพิกถอนการสอบจึงไม่มีผลเป็นการเพิกถอนการบรรจุแต่งตั้งซึ่งเป็นการกระทำทางปกครองที่ต่อเนื่องมา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หากไม่มีการฟ้องเพิกถอนคำสั่งบรรจุแต่งตั้งคำสั่งบรรจุแต่งตั้งก็ย่อมมีผลบังคับผูกพันอย่างถาวร (les nominations sont devenues définitives)¹⁶³ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพ้นระยะเวลาการฟ้องคดีแล้ว นอกจากนั้น ในการเพิกถอนผลการสอบที่มีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครองที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับคำสั่งด้วยการก่อให้เกิดสิทธิ (des actes administratifs créateurs de droit) จะต้องพิจารณาถึงความสุจริตของผู้รับคำสั่งประกอบด้วย หากเป็นผลการสอบที่เกิดจากการกระทำโดยไม่สุจริตของผู้เข้าสอบ กรณีก็สามารถเพิกถอนได้ทุกขณะและไม่มีระยะเวลาที่จำกัด (à toute époque, sans condition de délai)¹⁶⁴ โดยในการเพิกถอนผลการสอบจะต้องมีการดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการให้เหตุผลประกอบในคำสั่งทางปกครอง (la motivation) และต้องให้สิทธิในการต่อสู้โต้แย้งแสดงพยานหลักฐาน (des droits de la défense) แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเพิกถอนผลการสอบดังกล่าวด้วย¹⁶⁵

¹⁶⁰ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Sieur Sélignac ลงวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1950 หมายเลขคดี 2680 คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Mme Mélisse ลงวันที่ 4 ตุลาคม ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 201023 คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี M. Dubois ลงวันที่ 19 มิถุนายน ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 202150 และคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Rigoard ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 หมายเลขคดี 152169

¹⁶¹ อันเป็นไปตามการตรวจสอบที่เรียกว่า “le contrôle minimum-minimum” กล่าวคือ ศาลปกครองสามารถตรวจสอบความผิดพลาดของฝ่ายปกครองในการรับฟังข้อเท็จจริง (l’erreur de fait) การปรับบทกฎหมาย (l’erreur de droit) และการบิดเบือนการใช้อำนาจ (le détournement de pouvoir)

¹⁶² “Dans l’ancien état de la jurisprudence, l’annulation d’un concours rendait automatiquement caduques les nominations et les affectations prononcées à la suite dudit concours” เช่น คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Sieur Pelbois ลงวันที่ 21 พฤศจิกายน ค.ศ. 1962

¹⁶³ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ ลงวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 170341 และคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Lugan ลงวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ. 1997

¹⁶⁴ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ ลงวันที่ 29 กันยายน ค.ศ. 2004 หมายเลขคดี 249543 และคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Silberstein ลงวันที่ 17 มิถุนายน ค.ศ. 1995

¹⁶⁵ คำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐ ลงวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 หมายเลขคดี 223027 และคำพิพากษาศาสนาแห่งรัฐคดี Figueréo et Bernach ลงวันที่ 25 เมษายน ค.ศ. 1990

มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ถึงแม้ศาลจะพิพากษาให้เพิกถอนผลการสอบแข่งขันก็ตาม แต่การเพิกถอนดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิต่อผู้ฟ้องคดีในการที่จะได้รับการบรรจุแต่งตั้ง¹⁶⁶ แต่ผู้ฟ้องคดีอาจมีสิทธิได้รับค่าเสียหายในบางกรณี ในขณะที่เดียวกัน ก็มีได้ก่อให้เกิดหน้าที่ใด ๆ ต่อหน่วยงานทางปกครองที่จะต้องมีการดำเนินการสอบแข่งขันใหม่อีกครั้ง¹⁶⁷ ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีที่ศาลปกครองพิพากษาให้เพิกถอนการสอบแข่งขันใดก็ตาม ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติก็ไม้อาจตรากฎหมายเพื่อรับรองความชอบด้วยกฎหมายของการสอบ (la validation d'un concours) นั้นย้อนหลังไปได้ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (le principe de la séparation des pouvoirs) และหลักความเป็นอิสระขององค์กรตุลาการ (l'indépendance des juridictions)¹⁶⁸ แต่ในทางกลับกัน หากไม่ปรากฏว่ามีคำพิพากษาของศาลฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติย่อมสามารถที่จะบัญญัติกฎหมายเพื่อมารับรองความชอบด้วยกฎหมายของการสอบที่มีลักษณะสุมเสี่ยงเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายและอาจจะถูกฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาเพิกถอนการสอบนั้นได้ แม้การรับรองลักษณะดังกล่าวจะมีผลย้อนหลังก็ตาม (la rétroactivité de la loi de validation) ภายใต้เงื่อนไขสำคัญ คือ การรับรองนี้จะต้องมีความชัดเจน¹⁶⁹ และเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ (l'intérêt général) เท่านั้น เช่น ในกรณีที่หากมีการเพิกถอนการสอบหนึ่ง ๆ และการเพิกถอนนั้นจะมีผลให้ข้าราชการที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งไปแล้วจากผลการสอบดังกล่าวต้องพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนมาก อันอาจส่งผลทำให้หน่วยงานทางปกครองมีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอสำหรับการจัดทำภารกิจบริการสาธารณะ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการสอบที่ได้รับการรับรองความชอบด้วยกฎหมายโดยฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติ ผู้ได้รับความเสียหายจากการสอบนั้นยังมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหายได้¹⁷⁰ ทั้งในกรณีของค่าเสียหายจากความรับผิดของฝ่ายปกครอง (la responsabilité pour faute de l'administration) หรือความรับผิดที่มีได้เกิดจากความผิดของฝ่ายปกครอง (la responsabilité sans faute)

อนึ่ง ผู้ที่มีรายชื่อเป็นผู้ผ่านการสอบแข่งขันจะยังมิได้มีสถานะเป็นข้าราชการ จนกว่าจะได้รับการบรรจุและแต่งตั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสอบแข่งขันเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งในการสรรหาคัดเลือก (un processus de sélection) บุคลากรของรัฐเท่านั้น และในหลายกรณีก่อนที่ผู้สอบแข่งขันได้จะได้รับการบรรจุแต่งตั้งก็ต้องผ่านการฝึกอบรมและการทดลองงานก่อน

¹⁶⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ ลงวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1989 หมายเลขคดี 58910

¹⁶⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี M. Zuber ลงวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 2000 หมายเลขคดี 203151

¹⁶⁸ คำวินิจฉัยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ 22 กรกฎาคม ค.ศ. 1980 หมายเลขคดี 80-119 DC

¹⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐ (ประชุมใหญ่) คดี Syndicat général de l'éducation nationale (SGEN-CFDT) ลงวันที่ 28 พฤษภาคม ค.ศ. 1971 หมายเลขคดี 80395, 80447

¹⁷⁰ เช่น ความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษจากการสูญเสียโอกาสอย่างร้ายแรงที่จะเป็นผู้ผ่านการสอบแข่งขัน (la perte de chance sérieuse de réussir au concours est constituée d'un préjudice spécial)

ตัวอย่างคดีที่น่าสนใจ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาแห่งรัฐคดี Secrétaire d'État auprès du Premier Ministre chargé de la Jeunesse, des Sports et Loisirs ลงวันที่ 24 ตุลาคม ค.ศ. 1973 คำพิพากษาศาลปกครองชั้นต้นแห่ง Bastia คดี M. Antoine Peretti ลงวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 1997 หมายเลขคดี 93/577 และคำพิพากษาศาลปกครองชั้นอุทธรณ์แห่งปารีส คดี M. Moulin ลงวันที่ 30 พฤษภาคม ค.ศ. 1989

บทสรุป

จากความที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสอบแข่งขันถือเป็นวิธีการที่ทั้งประเทศไทย และประเทศฝรั่งเศสนำมาใช้เป็นวิธีการหลักสำหรับการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการ ทั้งนี้ เหตุผลที่ทั้งสองประเทศใช้วิธีการดังกล่าวก็น่าจะมาจากเหตุผลที่ว่าวิธีการนี้นอกจากจะเป็นวิธีการที่ให้หลักประกันแก่หน่วยงานว่าจะได้รับบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ อันเป็นผู้ที่ผ่านการสรรหามา โดยปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชังหรือจากการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่นแล้ว วิธีการสอบแข่งขันยังให้ความสำคัญกับหลักความเสมอภาคหรือการให้สิทธิแก่บุคคลอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับหลักการสำคัญ คือ หลักความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ราชการ โดยหลักการนี้แสดงให้เห็นชัดเจนในการดำเนินการเกี่ยวกับการสอบ ไม่ว่าจะเป็นการประกาศและเผยแพร่การรับสมัครสอบอย่างเพียงพอ การจัดการสอบ โดยปกปิดชื่อในกรณีของการสอบข้อเขียน หรือการสอบที่เปิดโอกาสให้สาธารณชนสามารถเข้าฟังได้ ในกรณีของการสอบสัมภาษณ์ การมีหน้าที่รักษาความเป็นกลางอย่างเคร่งครัดของคณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขัน การให้อิสระแก่คณะกรรมการดำเนินการสอบแข่งขันในการใช้ดุลพินิจประเมินคุณค่าเพื่อให้คะแนนแก่ผู้สอบ การดำเนินการในรูปแบบองค์คณะของคณะกรรมการ เป็นต้น

แต่ด้วยเหตุที่การดำเนินการจัดการสอบเพื่อบรรจุเข้ารับราชการเป็นกระบวนการที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายหลายประการ อีกทั้งศาลปกครองฝรั่งเศสได้เข้ามาตรวจสอบอย่างเข้มงวด โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญก็คือ การควบคุมความได้สัดส่วนระหว่างความเสมอภาคของประชาชนในการเข้าสู่ราชการ และการดำเนินการกิจบริการสาธารณะของหน่วยงานทางปกครอง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ในทางปฏิบัติหากมีกฎหมายอนุญาต หน่วยงานทางปกครองหลายแห่งจึงเลือกที่จะใช้วิธีการสรรหาบุคลากรมาทำงานในองค์กรของตนโดยการทำสัญญาจ้างแทน (le recrutement par la voie contractuelle) ซึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีกหลายประการ อันเป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาต่อไปในอนาคต

นอกจากนั้น ด้วยเหตุที่การจัดการสอบเพื่อบรรจุแต่งตั้งข้าราชการมิได้เกิดจากการกระทำของฝ่ายปกครองเพียงการกระทำเดียว แต่ประกอบไปด้วยการกระทำที่ต่อเนื่องกันไป ในบางกรณีการดำเนินการต่าง ๆ เหล่านี้ก็ไม่ได้มีลักษณะของการกระทำทางปกครองที่จะสามารถฟ้องร้องต่อศาลปกครองได้โดยตรง ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากตามไปอีกชั้นหนึ่ง โดยจากสถิติพบว่า ประเทศฝรั่งเศสมีแนวโน้มการฟ้องคดีเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งแนวคำพิพากษาเหล่านี้สามารถนำมาเทียบเคียงและปรับใช้กับการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ารับราชการของไทยได้เป็นอย่างดี